

Koruptivna kaznena djela u hrvatskom zakonodavstvu i praksi - osvrt na predmet Fimi Media

Preradović, Leon

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:949713>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

REPUBLIKA HRVATSKA
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
Katedra za Kazneno pravo

Leon Preradović

KORUPTIVNA KAZNENA DJELA U
HRVATSKOM ZAKONODAVSTVU I PRAKSI –
OSVRT NA PREDMET FIMI MEDIA

- Zagreb, studeni 2022. -

**REPUBLIKA HRVATSKA
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU**

PRAVNI FAKULTET

Katedra za Kazneno pravo

Student:

Leon Preradović

Naslov diplomskog rada:

**KORUPTIVNA KAZNENA DJELA U
HRVATSKOM ZAKONODAVSTVU I PRAKSI –
OSVRT NA PREDMET FIMI MEDIA**

Katedra:

KAZNENO PRAVO

Mentor:

Izv. prof. dr. sc. Marta Dragičević Prtenjača

- Zagreb, studeni 2022. -

IZJAVA O AUTORSTVU DIPLOMSKOG RADA

Ovime potvrđujem da sam osobno napisao/la diplomski rad pod naslovom:

Koruptivna kaznena djela u hrvatskom zakonodavstvu i praksi - osvrt na predmet Fimi Media

i da sam njegov autor/ica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (bilo da su u pitanju mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni ili popularni članci) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime:

Leon Preradović

Datum:

25. studenog 2022.

Izjava o izvornosti

Ja, Leon Preradović pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Preradović
(potpis studenta)

Sažetak

Cilj ovoga rada je prikazati korupciju, odnosno društvenu pojavu koja ugrožava temeljne vrijednosti društva i države. Ujedno se želi ukazati i kako njezine posljedice utječu na uredno funkcioniranje državnih institucija i državne vlasti. Stoga se na primjeru iz prakse analizira korupcija kroz kaznena djela, a u uvodnom dijelu se daje pregled njezina definiranja, načina mjerenja te mogućih posljedica. U radu se kronološki opisuje tijek događaja i činjenično stanje predmeta povezanog s korupcijom te koja su se kaznena djela stavljala na teret optuženicima. Detaljno se objašnjavaju dva najzastupljenija koruptivna kaznena djela iz predmeta Fimi Media, te koji su se uvjeti trebali ostvariti za procesuiranje tih kaznenih djela, kao i dati uvid u to kako i zašto je sud presudio optuženicima u spomenutom predmetu. U radu se također analizira i zastupljenost tih kaznenih djela u posljednjih pet godina u odnosu na kategorije počinitelja, prijave, optužbe i osude punoljetnih počinitelja kaznenih djela. Analiziraju se i preporuke GRECO-a za Hrvatsku te mjere koje je Hrvatska poduzela za njihovu provedbu. Ujedno se prikazuju i preporuke iz Izvješća pučke pravobraniteljice te ciljevi i područja djelovanja za sprečavanje korupcije koji su definirani kao prioritetni u Strategiji za sprečavanje korupcije i Akcijskom planu.

Ključne riječi: korupcija, koruptivna kaznena djela, Fimi Media, GRECO

Sadržaj

1. UVOD	1
2. UVODNO O KORUPCIJI	2
2.1. Što je korupcija?	2
2.2. Mjerenje korupcije	4
2.3. Koruptivna kaznena djela	6
3. PREDMET FIMI MEDIA	7
3.1. Činjenično stanje	7
3.2. Optužnica	9
3.2.1. Zloupotreba položaja i ovlasti	11
3.2.1.1. Prvooptuženi I. S.	13
3.2.1.2. Drugooptuženi M. B.	14
3.2.1.3. Trećeoptyuženi R. M.	15
3.2.1.4. Četvrtoptyužena B. P.	16
3.2.1.5. Petoptyužena N. J.	16
3.2.1.6. Šestoptyužena A. L. P. i sedmoptyuženi B. D.	17
3.2.1.7. HDZ	18
3.2.1.8. Trgovačka društva F. M. d.o.o., A. L. d.o.o. i O. d.o.o.	19
3.2.1.9. Ostali optuženici	19
3.2.2. Zloupotreba povjerenja u gospodarskom poslovanju	21
3.2.2.1. B. R.	24
3.2.2.2. V. B.	24
3.2.2.3. D. T.	25
3.3. Tijek postupka i presude	25
4. STATISTIČKI PODACI O POČINJENJU KAZNENIH DJELA ZLOUPORABE POLOŽAJA I OVLASTI I ZLOUPORABE POVJERENJA U GOSPODARSKOM POSLOVANJU	29
4.1. Preporuke, mjere i ocjena razine korupcije u RH	32
4.1.1. GRECO izvješća o sukladnosti	32
4.1.2. Strategija sprječavanja korupcije za razdoblje od 2021. do 2030. godine	34
4.1.3. Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021. godinu	35
5. ZAKLJUČAK	37

1. UVOD

Rad stavlja u fokus koruptivna kaznena djela, objašnjava njihova obilježja i kako do njih dolazi. Kako korupcija predstavlja izrazito nepovoljnu društvenu pojavu u društvu, od presudnog značaja je da se koruptivne aktivnosti smanje na što nižu razinu. Zbog toga izuzetno je važno da države imaju dobro postavljene sustav sprečavanja i suzbijanja korupcije. U radu će se detaljnije analizirati koruptivna djela i mehanizmi njihovog sprečavanja i suzbijanja. Na primjeru jedne od najvećih korupcijskih afera u hrvatskoj političkoj povijesti pokazat će se kako počinitelji čine ova kaznena djela, kako sprečavaju njihovo otkrivanje i koje posljedice proizlaze za društvo nakon ovakvih djela. Ono što je problematično kod korupcije (osim dugotrajnih i teških posljedica koje ona nosi) je to što ju je jako teško definirati i izmjeriti pa se to može učiniti jedino gledajući kroz počinjena koruptivna kaznena djela. U radu će se odrediti koja se kaznena djela iz Kaznenog zakon smatraju koruptivnim i na predmetu Fimi Media objasniti i analizirati što se dogodilo u tome predmetu, koja su koruptivna kaznena djela počinjena, što se optuženicima stavljalo na teret te kako i zašto su sudovi presudili u prvostupanjskim i drugostupanjskim postupcima onako kako jesu. Osobe koje obično čine ova vrstu kaznenih djela su službene i odgovorne osobe, upravo one koje bi trebale biti zaštitnici pravnog poretka te primjer zakonitog, moralnog i profesionalnog postupanja. Kako se radi o osobama koje su na visokim položajima u državi, materijalne štete koje nastupaju, a i štete koje se odnose na uredno funkcioniranje državnih i javnih poduzeća i institucija, su ogromne. Zbog toga korupcija značajno utječe na stabilnost i gospodarski razvoj neke države, uništava moral građana te se suprotno javnom interesu krše pravne norme i načela vladavine prava. Koruptivna kaznena djela su teško dokaziva jer se u pravilu čine bez svjedoka, a materijalni tragovi su rijetki. Sve to utječe na otežano otkrivanje tih kaznenih djela pa je tamna brojka koruptivnih kaznenih djela znatno veća nego kod ostalih kaznenih djela jer ovdje nijednoj strani u koruptivnom savezu nije u interesu razotkrivanje s obzirom je u takva djela umiješano više osoba kako bi ostvarili određene interese i koristi. Upravo je korupcija glavna prepreka razvitku u RH prema mišljenju velikog dijela građana i stručnjaka i razlog zašto sve više mladih, sposobnih i obrazovanih ljudi odlaze u druge države pa će se u ovom radu pozornost posvetiti materijalnim i društvenim štetama koje proizlaze iz koruptivnih kaznenih djela. Prije svega objasniti će se sama pojava korupcije, a kasnije u radu prijeći će se na sam predmet Fimi Media i koruptivna kaznena djela.

2. UVODNO O KORUPCIJI

2.1. Što je korupcija?

Riječ korupcija dolazi od latinske riječi *corruptio* (lat. *corruptio* - pokvarenost, kvarnost, izopačenost, razvrat, potkupljivanje, podmićivanje, potkupljene, kvarenje, truljenje, raspadanje, krivotvorenje) i ukazuje na razbijanje određene cjeline ili nekog reda te se u tom smislu odnosi na narušavanje odnosa između građana i javne vlasti, ali i odnosa između samih građana.¹ Korupciju se može definirati na više načina. U širem smislu odnosi se na svako odstupanje od postavljenih normi odnosno zloupotrebu javnih ili službenih ovlasti s ciljem ostvarivanja osobnih probitaka ili probitaka povezanih osoba, bilo da se radi o javnom ili privatnom sektoru, svaka zlouporaba javnih ovlasti radi ostvarenja privatnih probitaka.² U užem smislu, prema definiciji Derenčinovića, korupcija je proces u kojem najmanje dvije osobe nedopuštenom razmjenom u cilju ostvarivanja vlastitih probitaka postupaju na štetu javnog interesa i kršeći moralnu i pravnu normu povrjeđuju temelje demokratskog razvoja, pravnu državu i vladavinu prava.³ Neke od drugih prihvaćenih definicija korupcije su: korupcija je zlouporaba povjerenih ovlasti za privatnu korist; korupcija je devijantno ponašanje djelatnika javne uprave (izabраниh ili imenovanih) koje nije u skladu s njihovim zadacima po službenoj dužnosti, a primjenjuje se u cilju stjecanja privatnog bogatstva ili statusa pojedinca, uže obitelji ili povezane grupe ljudi.⁴ Korupcija se također može smatrati posebnom situacijom razmjene u kojoj javni službenik smatra svoj položaj izvorom prihoda i želi uvećati osobni dobitak.⁵

U pravnom smislu korupcija se definira na različite načine i kao različita kaznena djela. Standardno određenje zasad je odredba prema kojoj je korupcija: traženje ili primanje izravno ili neizravno javnog dužnosnika ili osobe koja obavlja javnu funkciju, bilo kakve novčane vrijednosti, ili druge povlastice, kao što je dar, usluga, obećanje ili pogodovanje za njega ili neku drugu osobu ili jedinicu, u razmjeni za neki akt ili propust u obavljanju javne dužnosti; ponuda ili jamčenje, neposredno ili posredno, javnom dužnosniku ili osobi koja obavlja javnu funkciju, bilo kakve novčane vrijednosti ili druge povlastice, kao što je dar, usluga, obećanje ili pogodovanje za njega ili neku drugu osobu ili jedinicu, u razmjeni za neki akt ili propust

¹ Korunić Križarić; Lana., Kolednjak; Marijana, Petričević, A, Korupcija i suzbijanje korupcije u RH, Tehnički glasnik, vol. 5 No. 1, 2011, str. 143.

² Ministarstvo uprave i pravosuđa Republike Hrvatske, <https://mpu.gov.hr/korupcija/21510>, 10. kolovoza 2022.

³ Derenčinović, Davor, Mit(o) korupciji, Zagreb, 2001, str. 42.

⁴ Ministarstvo uprave i pravosuđa Republike Hrvatske, *op. cit* (bilj. 2)

⁵ Kregar, Josip, Financijska praksa, 1997., 21(5-6), str. 894.

u vršenju javne dužnosti, akt ili propust u obavljanju svojih dužnosti od strane javnog dužnosnika ili osobe koja vrši javnu funkciju u svrhu dobivanja nezakonite pogodnosti za njega ili treću stranu, zloropotreba ili pridobivanje imovine koje se izvodi iz nekog akta; sudjelovanje kao pokretač, supokretač, sudionik ili pomagač ili prikrivač nakon počinjenog djela, ili na bilo koji način, u zamjenu za uzvrat ili u očekivanju uzvrata, za svake suradnje ili zavjere da bi se počinilo neko djelo koje je kažnjivo.⁶ Unatoč postojanju brojnih definicija korupcije, poput onih koji potječu od institucija, autora, međunarodnih dokumenata, znanstvenika, rječnika, leksikona, (definicija modernog prava, definicija Derenčinovića, Transparency Internationala, Pravnog leksikona, Svjetske banke, Ministarstva pravosuđa i uprave, poslovnog rječnika i ostalih) postoji problem s određivanjem pojma, ne samo na nomotehničkoj razini nego i u pronalaženju njezinog sadržaja odnosno prave mjere sadržaja pojma korupcije.⁷ Sve definicije nastale su kako bi se problem što bolje opisao s ciljem što boljeg pravovremenog prepoznavanja, preveniranja te djelotvornog suzbijanja, a njezino stvarno značenje mijenja se ovisno o društvenim, vremenskim i političkim okolnostima pa zato ne postoji jedinstvena definicija korupcije.⁸ Korupcija se ostvaruje kroz razne oblike, koje u konačnici jesu određena kaznena djela. Upravo ta kaznena djela koja čine korupciju, nazivaju se koruptivnim kaznenim djelima pa u kaznenom pravu, korupciju kao pojavu, promatra se kroz pojavnost i učestalost koruptivnih kaznenih djela.⁹ Ne postoji kazneno djelo korupcije, već korupciju čine (koruptivna) kaznena djela, a krug tih kaznenih djela koja se smatraju korupcijom razlikuje se od države do države pa se na međunarodnoj razini teži ujednačavanju pristupa propisivanja koruptivnih kaznenih djela.¹⁰ Možemo reći da u kaznenopravnom užem smislu korupciju čine kaznena djela protiv službene dužnosti (*tzv. hard core corruption*) odnosno kako Dragičević Prtenjača navodi srž korupcije u užem smislu predstavlja zloropotreba položaja i ovlasti, nezakonito pogodovanje, primanje mita te davanje mita, dok u širem kaznenopravnom smislu korupcijom se smatraju kaznena djela zloropotrebe u postupku stečaja, zloropotrebe povjerenja u gospodarskom poslovanju, davanja i primanja mita u gospodarskom poslovanju i povrede slobode odlučivanja birača.¹¹

⁶ *Ibid.*

⁷ Dragičević Prtenjača, Marta, Kaznenopravni aspekti pasivnog podmićivanja u hrvatskom pravnom sustavu, doktorska disertacija, Pravni fakultet, Zagreb, 2014, str. 13.

⁸ *Ibid.*

⁹ *Ibid.*, str. 15.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ Kralj, Tihomir; Dragičević Prtenjača, Marta, Korupcijska kaznena djela protiv službene dužnosti – s analizom prijedloga njihovih izmjena, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 17, broj 2/2010, str. 730.

Dodatna poteškoća u otkrivanju korupcije javlja se zbog razlika u opsegu korupcije jer je svaka država donijela antikorupcijske zakone, povlačeći granicu između nezakonitog podmićivanja i prihvatljivih “darova dobre volje”.¹² To pokazuje da su već priznali da je korupcija fenomen s kojim se moraju nositi, ali svaka država ima svoju definiciju i gdje povlači crtu. Neki postupci koji se u jednoj zemlji ocjenjuju kao “dar dobre volje” u drugoj se doživljavaju kao koruptivni čin.¹³ Konačno, definiranje korupcije je politički i društveni proces iako se može podvući crta i odrediti koja se ponašanja mogu univerzalno smatrati koruptivnima.¹⁴ Većina stručnjaka će se složiti da korupcija igra presudnu ulogu za ekonomski i politički razvoj neke države, a visoka razina korupcije smanjit će ulaganja (a time i razvoj) i iskriviti podjelu novca iz državnog proračuna.¹⁵ Osim toga uzrokovat će neučinkovitost u raspodjeli resursa, gubitak uštedevine i ulaganja zbog bijega prihoda od koruptivnih kaznenih djela i aktivnosti u inozemstvo te će povećati razliku u raspodjeli dohotka.¹⁶ Kada promatramo posljedice korupcije, one će ovisiti o stupnju u kojem su ekonomski poticaji iskrivljeni državnom politikom, o stupnju u kojem su ekonomski poticaji iskrivljeni ili društveni ciljevi potkopani korupcijom i raširenosti korupcije i sposobnosti države da ju kontrolira.¹⁷ Kada posljedice korupcije ne mogu biti kontrolirane, dolazi do nepovjerenja u državnu vlast¹⁸, utječe na sigurnost vlasničkih prava i razina ekonomskih nesigurnosti i rizika se povećava.¹⁹

2.2. Mjerenje korupcije

Korupciju i njene posljedice nemoguće je precizno izmjeriti zato što se ne može točno i pouzdano utvrditi koliko se godišnje novca izgubi zbog koruptivnih pojedinaca i njihovih nezakonitih djelatnosti i zato što se korupcija ne manifestira isključivo putem ostvarivanja koristi u novcu, već se javlja i u drugim oblicima ostvarenih koristi (pogodnosti, usluge, pokloni i dr.).²⁰ Tako kada govorimo o mjerenju korupcije uvijek govorimo o percepciji korupcije, a ne o stvarnoj korupciji. Postoji velika razlika između percepcije korupcije i stvarne pojave

¹² Enste, Dominik; Heldman, Christina, Causes and consequences of corruption: An overview of empirical results, German Economic Institute (IW), Cologne, No. 2/2017, str. 5.

¹³ *Ibid.*

¹⁴ Elliot, Kimberley Ann, Corruption as an international policy problem: Overview and recommendations, Institute for International Economics, str. 177.

¹⁵ *Ibid.*, str. 186.

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ Korupcija ne samo da može proizvesti neučinkovitost i nepoštenost, već može potkopati politički legitimitet države (Maršavelski, Aleksandar, Odgovornost političkih stranaka za kaznena djela, doktorska disertacija, Pravni fakultet Zagreb - Freiburg, 2015, str. 149.)

¹⁹ Elliot, Kimberley Ann, *op. cit.* (bilj. 14), str. 193.

²⁰ Ministarstvo uprave i pravosuđa Republike Hrvatske, *op. cit.* (bilj. 2), <https://mpu.gov.hr/istaknute teme/borba-protiv-korupcije/sprjecavanje-i-suzbijanje-korupcije/mjerenje-korupcije/21516>

kaznenih djela korupcije.²¹ Ovakva mjerenja se temelje na subjektivnim procjenama građana, na koje mogu utjecati mnogi faktori; od mentaliteta do načina izvještavanja medija o stanju u društvu i borbi protiv korupcije.²² Iako negativna percepcija ne znači da je korupcija stvarno toliko raširena, ona ukazuje na nedostatak povjerenja građana u institucije, odnosno na moguće probleme lošeg upravljanja ili loše organizacije sustava. Stoga, ovakva mjerenja ukazuju na potrebu jačanja svih onih mehanizama koji mogu utjecati na podizanje povjerenja javnosti u institucije, kao što su mehanizmi prevencije korupcije.²³

Od 1995. godine Transparency International objavljuje Indeks percepcije korupcije (*Corruption Perceptions Index – CPI*) koji na godišnjoj razini rangira zemlje po njihovoj percipiranoj razini korupcije u javnom sektoru, u skladu sa stručnim procjenama i istraživanjima javnog mnijenja.²⁴ Indeks rangira 180 zemalja na skali od 100 (bez korupcije) do 0 (visoka korumpiranost). Indeks percepcije korupcije temelji se na uobičajenoj definiciji korupcije kao “zloupotrebe javnih ovlasti radi osobne koristi”, čime se istraživana korupcija ograničuje na javni i državni sektor.²⁵ Indeks se sastoji od dvije skupine podataka: anketnog istraživanja stavova poslovnih ljudi i procjena i percepcija eksperata za pojedine zemlje.²⁶ Hrvatska se 2012. godine po Indeksu percepcije korupcije (IPK) nalazila na 62. mjestu s ocjenom 46, što je i dalje ispod prolazne ocjene 50 kao i ispod prosjeka Europske unije od 63,6. 2013. godine Hrvatska se nalazi na 57. mjestu s 48 bodova, što je za 5 mjesta bolje nego 2012. 2014. godine Hrvatska se s istom ocjenom 48 nalazi na 61. mjestu što je za 4 mjesta lošije nego prošle godine. Indeks 2015. postavlja Hrvatsku na 50. mjesto (51 bod) u skupinu nekorumpiranih država. 2016. godine, Hrvatska se nalazi na 55. mjestu s 49 bodova te se tim padom bodova penje na ljestvici za 5 mjesta. 2017. godine Hrvatska zadržava isti broj bodova, 49, te se nalazi na 57. mjestu. Sljedeće, 2018. godine, postiže 48 bodova i 60. je na ljestvici. U 2019. godini Hrvatska je imala 47 bodova i nalazila se na 63. mjestu, dok je u 2020. i 2021. godini Hrvatska postigla isti rezultat kao i 2019. godine.²⁷ Ograničenja ovakvog mjerenja nalaze se u tome što se rezultati mjerenja odnose na protekle dvije godine i nisu usporedivi u

²¹ *Ibid.*

²² *Ibid.*

²³ *Ibid.*

²⁴ Transparency International Hrvatska, <https://transparency.hr/hr/antikorupcija-detalji/indeks-percepcije-korupcije-ipk-420>, 31. kolovoz 2022.

²⁵ *Ibid.*

²⁶ *Ibid.*

²⁷ *Ibid.*

vremenu što znatno onemogućuje kronologijsku analizu te da se na temelju tih rezultata oblikuju javne politike i strategije borbe protiv korupcije.

Mjerenje korupcije indeksom percepcije tijekom duljeg razdoblja ipak je znatno pridonijelo prepoznavanju korupcije kao važnoga društvenog problema, te usmjerilo pozornost međunarodnih institucija i domaćih aktera, posebice masovnih medija i organizacija nevladinog sektora, na nju.²⁸ Indeks pokušava dokumentirati stanje korupcije u javnom sektoru, povećava svijest javnosti o tom problemu, te upućuje na potrebu izrade i provedbe mjera za suzbijanje korupcije.

2.3. Koruptivna kaznena djela

Derenčinović tvrdi da treba razlikovati kaznena djela kod kojih je korupcija izražena u biću kaznenog djela (npr. povreda slobode odlučivanja birača iz čl. 333. KZ-a) od onih kaznenih djela koja mogu počinuti službene ili odgovorne osobe, a da korupcija u svezi tih djela nije posebno istaknuta u biću djela.²⁹ On ističe da sva kaznena djela koja predstavljaju povredu službene dužnosti mogu imati veze s korupcijom iako to nije istaknuto u biću djela (npr. uporaba neistinite liječničke ili veterinarske svjedodžbe iz čl. 282. KZ-a).³⁰ Klasični korupcijski delikti nalaze se u glavama protiv službene dužnosti, a težište i naglasak kod ovih djela je povreda službene dužnosti, a ne na samom svojstvu službene osobe jer službena osoba može počinuti i druga kaznena djela koja neće postati službenička kaznena djela samo zato što ih je počinila službena osoba što znači da ta kaznena djela mogu počinuti i druge osobe koje nemaju svojstvo službene osobe.³¹ Kod tih kaznenih djela objekt kaznenopravne zaštite je učinkovito, i zakonito obavljanje službene dužnosti od strane osoba kojima su na temelju brojnih zakona podijeljene javne ovlasti za obavljanje funkcija u okviru njihovih službi.³²

Iako nema jednoznačnog određenja o tome koja sve kaznena djela možemo nazivati koruptivnima, kao koruptivna kaznena djela najčešće označavamo sljedeća kaznena djela iz Kaznenog zakona: zlouporaba povjerenja u gospodarskom poslovanju (čl. 246. KZ-a); primanje i davanje mita u postupku stečaja (čl. 251. KZ-a); primanje mita u gospodarskom poslovanju (čl. 252. KZ-a); davanje mita u gospodarskom poslovanju (čl. 253. KZ-a); zlouporaba u

²⁸ Grdešić, Ivan, Indeks percepcije korupcije, Političke analize: tromjesečnik za hrvatsku i međunarodnu politiku, Vol. 1 No. 2/2010, str. 20

²⁹ Derenčinović, Davor, *op. cit.* (bilj. 3), str. 241.

³⁰ *Ibid.*

³¹ *Ibid.*, str. 242.

³² *Ibid.*

postupku javne nabave (čl. 254. KZ-a); pranje novca (čl. 265. KZ-a); zlouporaba položaja i ovlasti (čl. 291. KZ-a); nezakonito pogodovanje (čl. 292. KZ-a); primanje mita (čl. 293. KZ-a); davanje mita (čl. 294. KZ-a); trgovanje utjecajem (čl. 295. KZ-a); davanje mita za trgovanje utjecajem (čl. 296. KZ-a); podmićivanje zastupnika (čl. 339. KZ-a).

3. PREDMET FIMI MEDIA

3.1. Činjenično stanje

Afera je počela u travnju 2007. kada se D. M., bivši član uprave Croatia osiguranja našao na sastanku s, tadašnjim premijerom i predsjednikom vladajuće političke stranke HDZ, I. S. i čelnicima javnih tvrtki u Vladi, gdje se raspravljalo o podizanju kvalitete poslovanja, no i o pozivu na suradnju s tvrtkom F. M. d.o.o. koja je bila u vlasništvu N. J.. Navodno, sljedećeg dana nakon sastanka, D. M. dobio je poziv od M. B., tadašnjeg rizničara HDZ-a i šefa Carine koji je zatražio sastanak na kojem mu je rečeno da bi se trebao upoznati s N. J. kako bi Croatia osiguranje mogla ostvariti suradnju s njenom tvrtkom. D. M. isprva je navodno odbio suradnju i naveo da će raspisati javne natječaje što se kosilo s planovima I. S. i N. J. Tri godine kasnije to je završilo u medijima i s otvorenom istragom USKOK-a.

Za slučaj F. M. d.o.o. javno se doznaje u siječnju 2010. godine kada je D. M., tijekom intervjua za Hrvatsku radioteleviziju spomenuo nelegalno izvlačenje novca iz javnih poduzeća i državnih institucija preko tvrtke F. M. d.o.o., A. L. d.o.o. i O. d.o.o. u suradnji s vladajućom političkom strankom HDZ i tadašnjim premijerom Vlade, I. S. Zbog događaja od 2004. do 2009 prvi optuženik, tada predsjednik Vlade Republike Hrvatske i predsjednik optužene pravne osobe, povezo je u zajedničko djelovanje ostale optuženike, a grupa je postupala s ciljem pribavljanja nelegalnih sredstava, prikrivanja ostvarenih prihoda i iz istih financiranja optužene pravne osobe - političke stranke.³³ Prvi optuženik, koristeći svoj autoritet, osobno i putem drugog optuženika (rizničara optužene pravne osobe), angažirao je i tražio od drugih državnih tijela, institucija i pravnih osoba u državnom vlasništvu da angažiraju trgovačko društvo za poslove nabave pojedinih roba i usluga, bez obzira na uvjete, a plaćanja su se vršila tom trgovačkom društvu za izvršene, ali i neizvršene usluge.³⁴ Od tako pribavljenih sredstava direktorica tog trgovačkog društva je dio zadržala za sebe, a dio predavala drugom optuženiku kako bi dio

³³ Jutarnji list, <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/presuda-za-fimi-mediju-sanaderu-smanjena-zatvorska-kazna-hdz-mora-vratiti-14-6-mil-kuna-15109772>, 31. listopada 2022.

³⁴ *Ibid.*

predao prvom optuženiku, a dio je korišten i za financiranje optužene pravne osobe - političke stranke.³⁵ Optužena pravna osoba - politička stranka je tim sredstvima raspolagala na način da treća optuženica (šefica računovodstva optužene pravne osobe - političke stranke) tako primljeni novac nije evidentirala u poslovnim knjigama i protivno propisima vršila je isplate većem broju osoba. Na taj način optuženici su pribavili znatnu imovinsku korist. Zbog ovakvih navoda USKOK je otvorio istragu i podnio optužnicu protiv:

- I. S. - tadašnji premijer i predsjednik HDZ-a (prvooptuženi)
- M. B. - bivši rizničar HDZ-a (drugooptuženi)
- R. M. - bivši glasnogovornik HDZ-a (trećeoptuženi)
- B. P. - bivša šefica računovodstva HDZ-a (četvrtooptužena)
- N. J. - direktorica tvrtke F. M. d.o.o. (petooptužena)
- A. L. P. – bivša direktorica okrivljenog društva A. L. d.o.o. (šestooptužena)
- B. D. – bivši direktor okrivljenog društva O. d.o.o. (sedmooptuženi)
- HDZ - tadašnja vladajuća politička stranka
- F. M. d.o.o. - marketinška agencija
- Trgovačko društvo A. L. d.o.o.
- Trgovačko društvo O. d.o.o.
- D. B. - bivši direktor Hrvatskih šuma
- V. M. - bivši direktor Fonda za zaštitu okoliša
- I. K. - bivši ministar unutarnjih poslova
- J. S. - bivši direktor Hrvatskih autocesta
- B. K. - bivši ministar mora, prometa i infrastrukture
- V. B. - bivša direktorica Hrvatske lutrije
- D. T. - bivši generalni direktor JANAFa-a

Postupak još traje prema B. R., bivšem predsjedniku uprave Plinacro, kojem se stavlja na teret zlouporaba u gospodarskom poslovanju te prema te V. B i D. T. kojima se na teret stavlja zlouporaba povjerenja u gospodarskom poslovanju. Vrhovni sud ukinuo je oslobađajuću presudu Županijskog suda prema V. M. pa V. M. čeka novo suđenje. Važno je naglasiti da je USKOK prvo podnio optužnicu protiv I. S., M. B., N. J., R. M. i B. P., a naknadno su započeli

³⁵ *Ibid.*

postupci protiv ostalih navedenih osoba nakon što se posumnjalo i otkrilo poslovanje bivših ministara i čelnika državnih institucija s marketinškom agencijom F. M. d.o.o.

3.2. *Optužnica*

USKOK je, nakon provedene istrage, pred Županijskim sudom u Zagrebu podigao optužnicu protiv I. S., M. B., R. M., B. P., N. J., A. L. P., B. D., HDZ-a i trgovačkih društava F. M. d.o.o., A. L. d.o.o. i O. d.o.o. zbog počinjenja kaznenih djela udruživanja za počinjenje kaznenih djela pri čemu je I. S. označen kao organizator, a ostali kao pomagači, zlouporabe položaja i ovlasti te zlouporabe položaja i ovlasti u pomaganju.³⁶

Optužnicom se prvookrivljeniku I. S., predsjedniku Vlade Republike Hrvatske i predsjedniku okrivljene HDZ, stavlja na teret da je od kraja 2003. do 2. srpnja 2009. u Zagrebu; u namjeri pribavljanja nelegalnih sredstava i prikrivanje ostvarenih prihoda te iz istih financiranje okrivljene HDZ, te stjecanja koristi za sebe, druge osobe i okrivljenu HDZ, u zajedničko djelovanje povezo drugookrivljenika M. B., rizničara HDZ-a, trećeokrivljenika R. M., koji je do početka 2008. godine obnašao funkciju glasnogovornika Vlade RH i šefa izbornih stožera HDZ-a, četvrtookrivljenicu B. P., šeficu računovodstva HDZ i tajnicu za financije, a od 2004. godine, na prijedlog drugookrivljenika M. B., i petookrivljenicu N. J., direktoricu okrivljenog društva F. M. d.o.o.³⁷ Potom je petookrivljenica N. J. u realizaciji plana grupe, te izvlačenja novca iz okrivljenog društva F. M. d.o.o., angažirala šestookrivljenicu A. L. P., odgovornu osobu okrivljenog društva A. L. d.o.o. i sedmookrivljenika B. D., odgovornu osobu okrivljenog društva O. d.o.o.³⁸ Tako je prvookrivljenik I. S., osobno i posredstvom drugookrivljenika M. B., koji je postupao po njegovim nalogima, u neposrednim kontaktima i posebno na sastanku održanom 4. travnja 2007. u Vladi s predstavnicima trgovačkih društava i javnih institucija, tražio od čelnika pojedinih državnih tijela, predsjednika uprava i odgovornih osoba trgovačkih društava u isključivom ili većinskom vlasništvu države, te pojedinih državnih institucija u kojima Vlada imenuje upravljačku strukturu da poslove nabave pojedinih roba i usluga, bez obzira na odredbe Zakona o javnoj nabavi i stvarne potrebe, ugovaraju s okrivljenim trgovačkim društvom F. M. d.o.o. što su ovi i prihvatili.³⁹ Pri tome je s N. J. dogovorio da će dio novca koji će okrivljeno društvo F. M. d.o.o. ostvariti iz tako unaprijed dogovorenih i dobivenih poslova, kao i dio novca koji će se osigurati plaćanjem fiktivnih računa okrivljenom

³⁶ Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, <https://dorh.hr/hr/priopcenja/podignuta-optuznica-u-predmetu-fimi-media-0>, 5. listopad 2022.

³⁷ *Ibid.*

³⁸ *Ibid.*

³⁹ *Ibid.*

Društvu uz pomoć drugih okrivljenika izvlačiti iz tog društva i predavati drugookrivljenom M. B., koji će potom isti predavati prvookrivljenom I. S. osobno, kao i osobama prema njegovom nalogu, a dijelom tako dobivenog novca će se, po nalogu prvookrivljenika I. S., vršiti plaćanje u korist okrivljene HDZ.⁴⁰ Nadalje, prvookrivljenik I. S. osobno, a po njegovu nalogu i drugookrivljenik M. B. i trećeokrivljenik R. M., istupajući ispred okrivljene HDZ i koristeći činjenicu da je ista vladajuća stranka, od većeg broja fizičkih i pravnih osoba u vidu donacija prikupljali su financijska sredstva za potrebe financiranja okrivljene HDZ.⁴¹ Tako prikupljena sredstva, u ukupnom iznosu od najmanje 15.3 milijuna kuna, četvrtookrivljenica B. P., po nalogu koji joj je prvookrivljenik I. S. dao osobno ili posredstvom trećeokrivljenika R. M., nije iskazala u poslovnim knjigama okrivljene HDZ.⁴²

Postupajući po istom nalogu, četvrtookrivljenica B. P. je tako pribavljenim sredstvima, koja nisu evidentirana u poslovnim knjigama okrivljene HDZ te mimo propisanog načina financijskog poslovanja političkih stranaka, plaćala troškove okrivljene HDZ, te vršila isplate u korist fizičkih i pravnih osoba. Znatna plaćanja nekim pravnim i fizičkim osobama iz „crnog fonda“ okrivljene HDZ, po nalogu prvookrivljenika I. S., obavljali su drugookrivljenik M. B. i trećeokrivljenik R. M.⁴³

Na opisani način prvookrivljenik I. S. i okrivljena HDZ pribavili su imovinsku korist u ukupnom iznosu od najmanje 46 milijuna kuna, od čega prvookrivljenik I. S. najmanje 15 milijuna kuna, a okrivljena HDZ najmanje 31.5 milijuna kuna. Petookrivljenica N. J. pribavila je imovinsku korist u iznosu od najmanje 2.5 milijuna kuna, šestookrivljenica A. L. P. u iznosu od 2 milijuna kuna i sedmookrivljenik B. D. u iznosu od 1.8 milijuna kuna. Okrivljeno trgovačko društvo F. M. d.o.o. pribavilo je imovinsku korist u iznosu od 11.8 milijuna kuna, a okrivljeno trgovačko društvo A. L. d.o.o. u iznosu od 5.891,60 kuna.⁴⁴

Protiv odgovornih i službenih osoba državnih tijela, predsjednika uprava i odgovornih osoba trgovačkih društava u isključivom ili većinskom vlasništvu države, te državnih institucija u kojima Vlada RH imenuje upravljačku strukturu, posebni postupci zbog počinjenih zlouporaba u poslovanju s okrivljenim društvom F. M. d.o.o., a u optužnici se Županijskom sudu u Zagrebu predlaže određivanje istražnog zatvora protiv okrivljenika I. S.⁴⁵

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ *Ibid.*

⁴² *Ibid.*

⁴³ *Ibid.*

⁴⁴ *Ibid.*

⁴⁵ *Ibid.*

3.2.1. Zloupotreba položaja i ovlasti

Ovo kazneno djelo stavljeno je na teret gotovo svim sudionicima afere Fimi Media. Da bi u potpunosti razumjeli ovo kazneno djelo potrebno je da definiramo pojam službene i odgovorne osobe. Prema kaznenom zakonu službena osoba je državni dužnosnik ili službenik, dužnosnik ili službenik u jedinici lokalne i područne (regionalne) samouprave, nositelj pravosudne dužnosti, sudac porotnik, član Državnog sudbenog vijeća ili Državnoodvjetničkog vijeća, arbitar, javni bilježnik i javni ovršitelj.⁴⁶ Službenom osobom smatra se i osoba koja u Europskoj uniji, stranoj državi, međunarodnoj organizaciji koje je Republika Hrvatska član, međunarodnom sudu ili arbitraži čiju sudbenost Republika Hrvatska prihvaća, obavlja dužnosti povjerene osobama iz prethodne rečenice.⁴⁷

Odgovorna osoba je fizička osoba koja vodi poslove pravne osobe ili joj je izričito ili stvarno povjereno obavljanje poslova iz područja djelovanja pravne osobe.⁴⁸

Glavni objekt kaznenopravne zaštite kod kaznenog djela zloupotrebe položaja i ovlasti je službena dužnost (obavljanje poslova usmjerenih na ostvarivanje prava, interesa i potreba građana te zaštita javnih, državnih i društvenih interesa), no daje se zaštita i imovini.⁴⁹ To je pravo opće službeničko kazneno djelo gdje je svojstvo službene osobe konstitutivno obilježje bića kaznenog djela, a može biti počinjeno u obavljanju bilo koje službe.⁵⁰ Službena ili odgovorna osoba mora prilikom vršenja službe, postupati protivno pravilima i interesima službe, a radnja kojom se ostvaruje obilježje kaznenog djela alternativno je određena, a može se sastojati od iskorištavanja svog položaja ili ovlasti, prekoračenja granica svoje ovlasti ili neobavljanja dužnosti.⁵¹ Kada službena osoba djeluje unutar granica službene ovlasti i poduzima radnju koja pripada u njenu službenu dužnost, pa time sebi ili drugoj pravnoj ili fizičkoj osobi pribavi imovinsku ili neimovinsku korist ili prouzroči kakvu štetu drugoj osobi, riječ je o iskorištavanju položaja ili ovlasti.⁵² Tipični primjer iskorištavanja položaja i ovlasti je postupanje počinitelja u suprotnosti s postojećim propisima, odlukama i nalogima viših nadležnih tijela ili kada počinitelj koristi diskrecijsko pravo i ovlasti koje kao službenik ima prilikom rješavanja nekog predmeta ili donošenja upravnog akta te između više mogućih rješenja ne prihvaća ono koje je u interesu službe nego odabire rješenje koje je u njegovom ili

⁴⁶ *Ibid.*, čl. 87. st. 3

⁴⁷ *Ibid.*

⁴⁸ *Ibid.*, čl. 87. st. 6

⁴⁹ Brnetić, Damir, Ljubej Anđelko, Analiza korupcijskih kaznenih djela protiv službene dužnosti iz policijske prakse, u: Zbornik radova IV. Međunarodne znanstveno-stručne konferencije „istraživački dani visoke policijske škole u Zagrebu“, 2015., str. 773.

⁵⁰ *Ibid.*

⁵¹ *Ibid.*

⁵² *Ibid.*

tuđem interesu.⁵³ Službeni položaj je iskorišten kada službena osoba iskoristi ovlasti vezane uz svoj položaj kako bi ostvarila svoj ili tuđi interes, djelujući pritom protivno interesima službe, a o iskorištavanju položaja i ovlasti radi se i kada počinitelj poduzima radnju koja nema svojstvo službene radnje, ali koristi službeni položaj ili ovlasti.⁵⁴ Ako službena osoba poduzima službene radnje koje nisu obuhvaćene njenim službenim ovlastima tada prekoračuje granice ovlasti, ali poduzete službene radnje same po sebi nisu protuzakonite, već su u nadležnosti neke druge službe ili osobe, pa time službena osoba prelazi granice svoje ovlasti i čini nešto što ne spada u njezinu ovlast.⁵⁵ Neobavljanje dužnosti postoji kada službena osoba svjesno i voljno propušta učiniti što je dužna učiniti, a što pripada krugu njezine nadležnosti, odbija učiniti što je dužna učiniti, ne uređuje gdje bi trebala odmah postupati, odugovlači s poduzimanjem ili obavljanjem neke svoje službene obveze ili radnju poduzima tako da se ne može postići njezin cilj.⁵⁶ Neobavljanje dužnosti može se ostvariti činjenjem, kada postoji formalno i materijalno propuštanje poduzimanja dužne radnje, ili nečinjenjem, kada postoji formalno poduzimanje dužne radnje, ali ne i njezino materijalno vršenje.⁵⁷ Kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti je blanketno kazneno djelo jer zakonskim opisom nije detaljno određena radnja izvršenja kaznenog djela.⁵⁸ U kojim slučajevima će službena ili odgovorna osoba iskoristiti svoj službeni položaj ili ovlasti, prekoračiti granicu svoje službene ovlasti ili propustiti obaviti dužnost označeno je u drugim propisima kojima su te ovlasti i dužnosti ustanovljene.⁵⁹ Počiniteljeva namjera obuhvaća svijest o radnji i pribavljanju koristi ili prouzrokovanju štete koje će zbog tih radnji nastupiti. Imovinska je korist pribavljena u trenutku kada postoji mogućnost njenim raspolaganjem.⁶⁰ Dovoljna je i neizravna namjera, kada počinitelj nije siguran postupa li u granicama svoje ovlasti, ali poduzme radnju i pod cijenu da prekorači svoju ovlast.⁶¹ Namjera je neizravna i kad je počinitelj svjestan da zbog njegovih propusta može doći do imovinske štete i na to pristaje. Ovo je materijalno kazneno djelo, dovršeno je nastupanjem posljedice, kada počinitelj pribavi korist ili je drugoj osobi prouzročena šteta, a ako nije nastupila posljedica u vidu pribavljanja koristi ili prouzrokovanja štete, djelo će ostati u pokušaju.⁶² Prema pravnom shvaćanju Vrhovnog suda Republike Hrvatske, kao suda drugog stupnja, ovaj oblik kaznenog

⁵³ *Ibid.*

⁵⁴ *Ibid.*

⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁶ *Ibid.*, str. 774.

⁵⁷ *Ibid.*

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ *Ibid.*

⁶⁰ *Ibid.*

⁶¹ *Ibid.*

⁶² *Ibid.*

djela zlouporabe položaja i ovlasti, i to iskorištavanjem položaja, ili prekoračenjem granica ovlasti, uvijek pretpostavlja da službena osoba poduzima službene radnje iz djelokruga svojih službenih ovlasti, ili ih prekorači zlouporabom položaja, ali uvijek u vršenju službe, kao one osnovne pravne pretpostavke, u kojim se okvirima ovo kazneno djelo može počinuti, pa se dakle odnosno djelo ne može izvršiti kada poduzeta djelatnost nema značaj, odnosno karakter službene radnje pri vršenju službe, iako je do određene zlouporabe službenih ovlasti došlo od strane optuženika konkretne prigode.⁶³ Riječ je o *delictum proprium* budući da je svojstvo službene ili odgovorne osobe posebno svojstvo počinitelja ovog kaznenog djela, dok supočinitelji mogu također biti samo službene ili odgovorne osobe, a poticatelji i pomagači mogu biti bilo koje osobe.⁶⁴ Kvalificirani oblik kaznenog djela zlouporabe položaja i ovlasti postoji kada je kaznenim djelom pribavljena znatna imovinska korist ili je prouzročena znatna šteta.⁶⁵

3.2.1.1. Prvooptuženi I. S.

Tadašnji predsjednik Vlade Republike Hrvatske i predsjednik optužene HDZ, povezao je u zajedničko djelovanje ostale optuženike (uključujući petooptuženicu N. J. koja je u međuvremenu preminula i trgovačko društvo F. M. d.o.o. koje je u međuvremenu prestalo postojati).⁶⁶ Grupa je postupala s ciljem pribavljanja nelegalnih sredstava, prikrivanja ostvarenih prihoda i iz istih financiranja optužene pravne osobe - političke stranke. I. S., koristeći svoj autoritet, osobno i putem M. B. (rizničara optužene pravne osobe), angažirao je i tražio od drugih državnih tijela, institucija i pravnih osoba u državnom vlasništvu da angažiraju trgovačko društvo F. M. d.o.o. (za koje je postupak obustavljen i kojem je direktorica N. J. bila optuženica koja je u međuvremenu umrla) za poslove nabave pojedinih roba i usluga, bez obzira na uvjete.⁶⁷ Plaćanja su se vršila tom trgovačkom društvu za izvršene, ali i neizvršene usluge. Od tako pribavljenih sredstava direktorica tog trgovačkog društva je dio zadržala za sebe, a dio predavala drugom optuženiku kako bi dio predao prvom optuženiku. Dio je korišten i za financiranje optužene pravne osobe - političke stranke.⁶⁸ Na taj je način prvi optuženik pribavio

⁶³ Svedrović, Marijan, Kaznena djela zlouporabe položaja i ovlasti iz čl. 337. i zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju iz čl. 292. KZ-a: Kaznenopravni dometi jedne zakonodavne, u: Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 14, broj 2, 2007, str. 514. - 515.

⁶⁴ Brnetić, Damir, Ljubej, Anđelko, *loc. cit.*

⁶⁵ *Ibid.*

⁶⁶ Vrhovni sud Republike Hrvatske, <https://www.vsrh.hr/vrhovni-je-sud-djelomicno-ukinuo-djelomicno-preinacio-u-odluci-o-kazni-i-u-o-oduzimanju-imovinske-koristi-te-djelomicno-potvrdio-presudu-zupanijskog-suda-u-zagrebu.aspx>, 7. studenog 2022.

⁶⁷ *Ibid.*

⁶⁸ *Ibid.*

imovinsku korist 275.000,00 kuna, optužena pravna osoba - politička stranaka 14.6 milijuna kuna, direktorica trgovačkog društva 2.5 milijuna kuna i to trgovačko društvo 11.8 milijuna kuna te druge osobe ukupno 3.5 milijuna kuna.⁶⁹ Kao otegotne okolnosti prvom optuženiku je cijinjena velika količina kriminalne volje i upornosti koju je pokazao činjenjem kaznenih djela u duljem razdoblju. Isto tako izostanak svake kritičnosti prema svom ponašanju kojim je grubo i bezobzirno zloupotrebljavao svoj položaj i političku moć ocijenjeno je od suda kao otegotna okolnost.⁷⁰ Optuženik je kaznena djela počinio kao predsjednik Vlade Republike Hrvatske i predsjednik vodeće parlamentarne stranke te je kao takav uživao sve povlastice koje te funkcije nose. Unatoč tomu, imao je potrebu za gomilanjem materijalnih dobara, a to je utvrđeno kroz nerazmjer u njegovoj imovini i imovini članova obitelji.⁷¹ Svoj položaj koristio je za osobno bogaćenje, a naročito za nezakonito financiranje stranke kojoj je bio na čelu.

I. S. bio je službena osoba za vrijeme obavljanja dužnosti kao predsjednik Vlade, a isto tako i odgovorna osoba HDZ-a kojoj je bio predsjednik pa je ispunjena potrebna pretpostavka da bi se radilo o kaznenom djelu zluporabe položaja i ovlasti. Nadalje, I. S. postupao je protivno pravilima i interese službe tako da je iskorištavao svoj položaj i ovlasti koje je imao kao predsjednik Vlade i predsjednik vladajuće političke stranke i to s izravnom namjerom jer je imao svijest o protupravnosti djela i posljedica koje će s tim djelom nastupiti. Također, ovdje se radi o produljenom kaznenom djelu, kako je sud isto naveo, jer je prvooptuženi izvršio više odvojenih prostorno i vremensko povezanih radnji u inkriminiranom razdoblju s namjerom kojom se ostvaruje biće kaznenog djela zluporabe položaja i ovlasti.⁷² Djelo se smatralo dovršenim u trenutku kada je I. S. stekao za sebe i ostale supočinitelje imovinsku korist i uzrokovao štetu za državni proračun i normalno funkcioniranje državnog aparata. Osim toga prvooptuženik počinio je kvalificirani oblik ovog kaznenog djela jer je sebi i ostalim počiniteljima pribavio znatnu imovinsku korist i prouzrokovao znatnu štetu za državni proračun (svaka imovinska korist i šteta je znatna ako prelazi 60.000 kuna prema čl. 87. st. 29. Kaznenog zakona).

3.2.1.2. Drugooptuženi M. B.

4. travnja 2007. godine su I. S. i M. B. okupljenim direktorima državnih poduzeća naložili da sve marketinške poslove ugovaraju isključivo s tvrtkom F. M. d.o.o. kojoj je vlasnica

⁶⁹ *Ibid.*

⁷⁰ *Ibid.*

⁷¹ *Ibid.*

⁷² Kazneni zakon, *op. cit.* (bilj. 84.), čl. 52. st. 1.

drugooptuženikova prijateljica N. J. M. B. se tereti da je u razdoblju 2005. - 2009. čelnim ljudima u dvadesetak državnih poduzeća sugerirao da za sve marketinške aktivnosti, organizaciju događanja i zakup medijskog prostora moraju angažirati tvrtku F. M. d.o.o., čija je vlasnica N. J. prijateljica M. B. Na taj se način samo od 2005. do 2009. godine steklo gotovo 70 milijuna kuna i to putem direktnih pogodbi ili fingiranih javnih natječaja.⁷³ M. B. tvrdio je da je sve radio po nalogu I. S. i da tadašnji predsjednik Vlade nije dopuštao samovolju i da se nešto radi bez njegovog znanja.

U optužnici M. B. tereti se za počinjenje kaznenog djela udruživanja za počinjenje kaznenog djela kao pomagač i za zlouporabu položaja i ovlasti u pomaganju.⁷⁴ Kada je riječ o pomaganju u činjenju kaznenog djela zlouporabe položaja i ovlasti nije potrebno da pomagač bude službena ili odgovorna osoba, već to može biti bilo tko, ali u ovom slučaju radilo se o službenoj i odgovornoj osobi u HDZ-u jer je M. B. bio rizničar stranke i ravnatelj Carinske uprave.⁷⁵ Optuženom M. B. stavlja se na teret da je on pomogao u počinjenju produljenog kaznenog djela zlouporabe položaja i ovlasti, čime je ostvarena znatna imovinska korist koja premašuje 60.000,00 kuna.⁷⁶ Time njegove radnje doprinose u počinjenju kvalificiranog oblika tog kaznenog djela. U čl. 38. st. 1. Kaznenog zakona propisano je da tko drugome pomogne u počinjenju kaznenog djela, kaznit će se kao da ga je sam počinio, a može se i blaže kazniti.

3.2.1.3. Trećeoptuženi R. M.

R. M. teretilo se da je prema uputama I. S. davao naloge četvrtooptuženoj B. P. da ne iskaže prikupljene donacije u poslovnim knjigama optužene HDZ odnosno da je bio zadužen za prikupljanje donacija iz kojih su se onda plaćali pjevači, skupocjena odjela, catering za sjednice Vlade i ostale stvari za privatno bogaćenje i bogaćenje HDZ-a.⁷⁷ U optužnici ga se teretilo da je počinio kazneno djelo udruživanja za počinjenje kaznenog djela i produljenog kaznenog djela zlouporabe položaja i ovlasti u pomaganju i to kvalificiranog oblika jer se radilo o znatnoj imovinskoj koristi i šteti.⁷⁸ Prema čl. 38. st. 1. Kaznenog zakona propisano je da tko drugome pomogne u počinjenju kaznenog djela, kaznit će se kao da ga je sam počinio, a može se i blaže kazniti. Radilo se o odgovornoj osobi u HDZ-u pa je ispunjena potrebna pretpostavka da mu se može staviti na teret ovo kazneno djelo. R. M. i njegov branitelj tvrdili su da nisu bili na dijelu

⁷³ Vrhovni sud Republike Hrvatske, *loc. cit.*

⁷⁴ Vrhovni sud Republike Hrvatske, I KŽ-Us 21/2021.-17, 13. listopada 2021.

⁷⁵ *Ibid.*

⁷⁶ *Ibid.*

⁷⁷ Vrhovni sud Republike Hrvatske, *loc. cit.*

⁷⁸ *Ibid.*

sastanka održanog 4. travnja 2007. godine na kojem je tema bila nezakonita suradnja s marketinškom agencijom F. M. d.o.o. što je na kraju dva puta potvrdio D. M., jedan od svjedoka u postupku.⁷⁹ Nakon što je primijetio da marketinška agencija F. M. d.o.o. ima godinama povlašten položaj u odnosu na ostale marketinške agencije i tvrtke, R. M. obavijestio je čelne ljude HDZ-a o toj činjenici te mu je rečeno da tu nema ništa i da se ne mora brinuti.⁸⁰

3.2.1.4. Četvrtoptužena B. P.

Teretilo ju se da po nalogu I. S. i R. M., prikupljene donacije nije iskazala u poslovnim knjigama HDZ-a kojoj je bila računovotkinja te da je mimo propisanog načina financijskog poslovanja političkih stranaka tako pribavljenim sredstvima plaćala troškove okrivljene HDZ te vršila isplate u korist fizičkih i pravnih osoba.⁸¹ U optužnici se tereti za kazneno djelo udruživanja za počinjenje kaznenog djela (grupi kojoj se naknadno priključila 2006. godine) i kvalificiranog oblika kaznenog djela zlorporabe položaja i ovlasti jer je tim djelom stečena znatna imovinska korist i prouzročena znatna šteta.⁸² B. P. imala je svojstvo odgovorne osobe u HDZ-u pa je time glavna pretpostavka za počinjenje ovog kaznenog djela ispunjena. Prema četvrtoptuženoj primijenio se čl. 52. Kaznenog zakona u kojem se radi o produljenom kaznenom djelu jer je tijekom inkriminiranog razdoblja činila više istih i istovrsnih prostorno i vremensko povezanih radnji za počinjenje kaznenog djela zlorporabe položaja i ovlasti. Sud je izvršio sveobuhvatnu analizu dokaza te naveo jasne i valjane razloge temeljem kojih smatra dokazanim da je optuženica, osim objektivnih, ostvarila i subjektivna obilježja inkriminiranih kaznenih djela.⁸³ Iako je tvrdila da nije imala znanje o porijeklu novca sud je utvrdio da s obzirom na njeno dugo obavljanje posla računovodstva to nije izgledno te da svjesno nije evidentirala takve donacije u poslovnim knjigama političke stranke kako bi nesmetano mogla vršiti isplate HDZ-u i ostalim fizičkim i pravnim osobama prema nalogu I. S.⁸⁴

3.2.1.5. Petooptužena N. J.

Optuženoj se stavlja na teret da je u inkriminiranom razdoblju optuženo trgovačko društvo F. M. d.o.o., u kojem je djelovala u svojstvu direktorice, poslužilo za izvlačenje novca iz državnih i javnih poduzeća u isključivom ili pretežitom vlasništvu države kako bi taj novac

⁷⁹ Dnevnik.hr, <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/provjerenost-podsjecaj-sto-se-sve-dogadjalo-u-feri-fimi-media---628718.html>, 31. listopada 2022.

⁸⁰ *Ibid.*

⁸¹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, *loc. cit.*

⁸² *Ibid.*

⁸³ Vrhovni sud Republike Hrvatske, I Kž-Us 21/2021.-17, *loc. cit.*

⁸⁴ *Ibid.*

kasnije bio utrošen za financiranje HDZ-ovih crnih fondova, privatno bogaćenje, bogaćenje I. S. i ostalih suoptuženika.⁸⁵ Optužena je bila bliska prijateljica drugooptuženog M. B. kojem je uostalom i predavala novac nakon što je bio izvučen iz državnih i javnih poduzeća tako da je I. S. davao naloge tim poduzećima da sklapaju poslove i angažiraju usluge marketinške agencije F. M. d.o.o. zanemarujući sve propise o javnoj nabavi.⁸⁶ Agencija je izdavala fiktivne račune za takve usluge te račune za usluge koje nije izvršila (usluge agencije su bile značajno skuplje u odnosu na konkurenciju, barem one usluge za koji su postojali računi) pa se na takav nezakonit način, sa znanjem i svijesti direktorice trgovačkog društva F. M. d.o.o. koje je bilo glavni instrument za počinjenje kaznenog djela, izvlačio državni novac i koristio za nezakonito financiranje HDZ-a, privatno bogaćenje i bogaćenje ostalih suoptuženika.⁸⁷ U optužnici se tereti za počinjenje kaznenog djela udruživanja za počinjenje kaznenog djela i kaznenog djela zlorabe položaja i ovlasti u pomaganju kao produljeno kazneno djelo prema čl. 52. Kaznenog zakona.⁸⁸ Optužena je imala svojstvo odgovorne osobe kao direktorica optuženog trgovačkog društva. Unatoč tome što su mnogi svjedoci i optuženici svjedočili o ulozi N. J. u cijeloj aferi i što je u prvoj nepravomoćnoj presudi osuđena, ponovljeni postupak prema njoj bio je obustavljen zbog smrti optužene 2019. godine. Nakon toga državni odvjetnik izmijenio je optužnicu 23. siječnja 2020. godine. Možemo samo nagađati kakav bi bio ishod suđenja za N. J., ali činjenica da je već bila jednom pravomoćno osuđena, postojanju činjenica i dokaza koji potvrđuju njezinu ulogu u cijeloj grupi i njezin doprinos, ukazuju na vjerojatnost donošenja osuđujuće presude u odnosu na optuženu u ponovljenom postupku od strane Vrhovnog suda RH.

3.2.1.6. Šestooptužena A. L. P. i sedmooptuženi B. D.

Isto kao u slučaju s N. J. i marketinškom agencijom F. M. d.o.o. čija je bila direktorica, A. L. P. tereti se da je kao direktorica trgovačkog društva A. L. d.o.o. izvlačila novac iz državnih i javnih poduzeća u isključivom ili pretežitom vlasništvu države na isti način kao što je to radila N. J. i marketinška agencija F. M. d.o.o. Tako nezakonito stekla je znatnu imovinsku korist u iznosu 2 milijuna kuna, a trgovačko društvo A. L. d.o.o. imovinsku korist u iznosu 5.891,60 kuna.⁸⁹ U optužnici ju se teretilo za počinjenje kaznenog djela zlorabe položaja i ovlasti kao odgovorna osoba s ciljem da sebi i drugima pribavi kakvu imovinsku korist, a kaznenim djelom

⁸⁵ Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, *loc. cit.*

⁸⁶ Županijski sud u Zagrebu, 13 K-US-8/12, ožujak 2013.

⁸⁷ *Ibid.*

⁸⁸ Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, *loc. cit.*

⁸⁹ Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, *loc. cit.*

je pribavljena znatna imovinska korist i optužena je postupala s ciljem pribavljanja takve koristi.⁹⁰

B. D. kao direktor trgovačkog društva O. d.o.o. optužen je za isto kazneno djelo jer je na isti način kao i N. J. i A. L. P. „izvukao“ iz državnih i javnih institucija i poduzeća 1.5 milijuna kuna. On je kao odgovorna osoba s ciljem da sebi i drugima pribavi imovinsku korist iskoristio svoj položaj, a kaznenim djelom je pribavljena znatna imovinska korist te je postupao s ciljem pribavljanja takve koristi.⁹¹

3.2.1.7. HDZ

I. S. kao predsjednik optužene HDZ, osobno i posredstvom optuženog R. M., naložio B. P., šefici računovodstva HDZ-a⁹², zaduženoj za obavljanje svih financijskih i računovodstvenih poslova i poslova blagajne u stranci, da novac koji joj preda M. B., a koji je pribavljen dogovorenim poslovima optuženog trgovačkog društva F. M. d.o.o. s pojedinim državnim tijelima, javnim institucijama i trgovačkim društvima kao i novac koji su u gotovini kao donacije HDZ-u davale pojedine fizičke i pravne osobe, ne evidentira u poslovnim knjigama HDZ-a. B. P. tako je i postupila te primljeni novac nije evidentirala pa su se na taj način pribavila sredstva u ukupnom iznosu od oko 30 milijuna kuna.⁹³ Donacije su koristeći autoritet i značaj HDZ kao vodeće parlamentarne stranke prikupljali I. S. osobno i po njegovom nalogu M. B. i R. M., a dio prikupljenog novca I. S. zadržao je za sebe (oko 15 milijuna kuna), dok je iznos od 14.6 milijuna kuna upotrijebljen za financiranje potreba HDZ-a te su iz istog ostvarena plaćanja na način kako je to odlučio I. S., koja plaćanja nisu evidentirana u poslovnim knjigama HDZ-a.⁹⁴ Tim novcem B. P. je, prema nalogu I. S., vršila mjesečne isplate naknada te isplate prigodnih naknada većem broju osoba.⁹⁵ U optužnici HDZ teretila se za počinjenje kaznenog djela zlouporabe položaja i ovlasti u vezi s čl. 3. Zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela prema kojem za kazneno djelo odgovorne osobe ako se njime povređuje neka dužnost pravne osobe ili je njime pravna osoba ostvarila ili trebala ostvariti protupravnu

⁹⁰ *Ibid.*

⁹¹ *Ibid.*

⁹² Nije svaka korupcija političkih elita povezana s političkim strankama. Ako pojedini ministar u vladi primi mito, to nije nužno zločin njegove političke stranke. Međutim, ako vlada ima neformalnu strategiju primanja mita za financiranje svojih budućih stranačkih kampanja, takav se zločin može pripisati stranci kao kolektivu. (Maršavelski, Aleksandar, *op. cit.* (bilj. 18), str. 147.)

⁹³ Županijski sud u Zagrebu, 13 K-US-8/12, *loc. cit.*

⁹⁴ Neprijavljivanje političkih donacija samo po sebi nije kazneno djelo pa je sud stranku osudio samo za zlouporabu ovlasti. Neke od tih donacija bile su nezakonite jer su premašivale iznos propisan zakonom. (Maršavelski, Aleksandar, *op. cit.* (bilj. 18), str. 152.)

⁹⁵ Županijski sud u Zagrebu, 13 K-US-8/12, *loc. cit.*

imovinsku korist za sebe ili drugoga pravna osoba kaznit će se za kaznena djela propisana Kaznenim zakonom i ostalim zakonima u kojima su utvrđena kaznena djela.⁹⁶

3.2.1.8. Trgovačka društva F. M. d.o.o., A. L. d.o.o. i O. d.o.o.

U ovom radu već je detaljno opisana uloga F. M. i trgovačkih društva A. L. d.o.o. i O. d.o.o. te doprinos koji su ta trgovačka društva imala u izvlačenju novca iz državnog proračuna za privatno bogaćenje i bogaćenje HDZ-a i tih društva. Ukratko F. M. d.o.o. poslužila je za ugovaranje fiktivnih poslova ne poštujući propise o javnoj nabavi i naplaćivanje svojih roba i usluga po znatnoj skupljoj cijeni od konkurencije državnim i javnim poduzećima i institucijama u isključivom ili pretežitom vlasništvu države, dok su A. L. d.o.o. d.o.o. i O. d.o.o. (čiji su direktori na sastanku s N. J. dogovorili izvlačenje novca iz F. M. d.o.o. uz određenu proviziju) poslužila za izvlačenje novca iz F. M. d.o.o. u obliku fiktivnog poslovanja nakon što je to trgovačko društvo takvim poslovanjem pribavilo znatnu imovinsku korist.

3.2.1.9. Ostali optuženici

J. S. teretilo se za zlouporabu položaja i ovlasti, odnosno izvlačenje ukupno 7.7 milijuna kuna iz državnog proračuna odnosno Hrvatskih autocesta u kojima je obnašao dužnost člana uprave.⁹⁷ Tužiteljstvo tvrdi da su od kraja 2005. do sredine 2009. na traženje I. S. i HDZ rizničara M. B. sklapali poslove po cijenama višim i do čak 60% s F. M. d.o.o. znajući da tako pribavlja novac za HDZ. Milijunske iznose HAC je F. M. d.o.o. navodno platio za usluge poput organiziranja svečanosti otvaranja tunela i novih dionica cesta te medijske kampanje za ENC uređaje.⁹⁸ Stvarni trošak N. J. platila je svojim kooperantima, dok je ostatak otišao u "crne fondove" HDZ-a. Osim njega, u HAC-u, osuđeni su J. P i M. P. za isto kazneno djelo koje se stavljalo na teret i J. S.⁹⁹

B. K. kojeg se tereti da je kao ministar mora, prometa i infrastrukture 2007. i 2008. godine pogodio marketinškoj agenciji F. M. d.o.o. optužuje se da je državni proračun, odnosno Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture oštetio za 612.000 kuna jer je direktno s F. M. d.o.o., bez postupka javne nabave, dogovorio produkciju filma „Prometna renesansa Hrvatske“.¹⁰⁰ Sukladno dogovoru, trgovačko društvo je za produkciju filma 21. travnja 2008.

⁹⁶ Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, *loc. cit.*

⁹⁷ Dnevnik.hr, *op. cit.* (bilj. 67), <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/sapunaru-potvrdjena-kazna-za-izvlacenje-novca-preko-fimi-medije---372073.html>, 31. listopada 2022.

⁹⁸ *Ibid.*

⁹⁹ *Ibid.*

¹⁰⁰ Faktograf.hr, <https://faktograf.hr/2016/11/23/zeljko-tufekcic-kalmeta-fimi-media/>, 2. studenog 2022.

Ministarstvu ispostavilo račun od 612.000,00 kuna, koji račun Ministarstvo nije moglo platiti jer nije raspolagalo nikakvom dokumentacijom iz koje bi proizlazila financijska obveza Ministarstva i osnovanost predmetnog računa.¹⁰¹ Potom je okrivljenik s odgovornom osobom društva F. M. d.o.o. dogovorio sačinjavanje potrebne dokumentacije za plaćanje ispostavljenog računa nakon čega je društvo F. M. d.o.o. sačinilo ponudu na kojoj se kao datum izrade navodi 15. veljače 2008. i Ugovor o poslovnoj suradnji na području tržišnog komuniciranja u kojem se kao datum zaključivanja navodi 12. ožujka 2008., koji je u ime Ministarstva potpisao okrivljenik.¹⁰² Na temelju tako izrađene dokumentacije 8. rujna 2008. izvršeno je plaćanje navedenog računa.

D. B. terete za zlouporabu položaja i ovlasti te da je kao predsjednik uprave Hrvatskih šuma od rujna 2006. do prosinca 2007. na zahtjev tadašnjeg premijera i predsjednika HDZ-a I. S. i rizničara HDZ-a M. B. angažirao tvrtku F. M. d.o.o. za razne poslove po cijeni većoj od tržišne te da je tako oštetiо državnu tvrtku kojoj je bio na čelu za nešto više od milijun kuna. U tužiteljstvu su tvrdili da je D. B. znao da se preko F. M. d.o.o. prikuplja novac za financiranje HDZ-a.

V. M. teretio se da je od travnja 2008. do kraja 2009. sklapao poslove s F. M. d.o.o. iznad tržišne cijene i pritom kršio Zakon o javnoj nabavi.¹⁰³ USKOK je u optužnici tvrdio da je V. M. sklopio tri ugovora za promidžbene aktivnosti, kao što je izrada televizijskih spotova i oglasa za obilježavanje Dana planeta zemlje te da je bezuvjetno prihvatio ponudu F. M. d.o.o., bez da ju je usporedio s cjenikom HRT-a po kojemu bi Fond imao i do 50% popusta.¹⁰⁴

I. K. teretilo se da je od 2006. do 2008. kao ministar naložio stručnim službama svog ministarstva da poslove dvije promidžbene kampanje ugovore s F. M. d.o.o.. Stavljalo mu se na teret da je znao da se poslovanjem F. M. d.o.o. prikuplja novac za potrebe financiranja HDZ-a i da će takvim poslom Ministarstvu nastati šteta velikih razmjera.¹⁰⁵ Teretilo ga se da je, radi osiguranja poslova F. M. d.o.o., imenovao stručno povjerenstvo Ministarstva za pripremu i provedbu postupka javne nabave usluga te odredio da se za obje promidžbene kampanje provede izravna pogodba.¹⁰⁶ Naložio je u oba navrata da se poziv za javnu nabavu uputi samo F. M. d.o.o. i društvima s kojima to društvo poslovno surađuje, a na oba se poziva javila samo

¹⁰¹ *Ibid.*

¹⁰² *Ibid.*

¹⁰³ 24 sata, <https://www.24sata.hr/news/mladineo-oslobo-en-optuzbi-za-ilegalne-poslove-s-fimi-mediom-595568>, 2. studenog 2022.

¹⁰⁴ *Ibid.*

¹⁰⁵ IndexHR, <https://www.index.hr/vijesti/clanak/kirin-optuzen-da-je-putem-fimi-medije-izvlacio-novac-za-HDZ-pravomocno-je-oslobodjen/2327150.aspx>, 17. listopada 2022.

¹⁰⁶ *Ibid.*

F. M. d.o.o..¹⁰⁷ Za prvu kampanju F. M. d.o.o. je s Ministarstvom zaključila ugovor vrijedan 958.000,00 kuna te je taj iznos Ministarstvo u cijelosti platilo.¹⁰⁸ Prema optužnici dogovorene usluge su se mogle napraviti za 143.000,00 kuna manje troška. Za drugu promidžbenu kampanju optuženik se teretio da je naložio da se ponuda F. M. d.o.o. prihvati bez obzira na uvjete i unatoč tomu što je znao da bi se pregovorom s TV kućama ishodio popust.¹⁰⁹ Ministarstvo je s društvom zaključilo ugovor vrijednosti 16 milijuna kuna i taj iznos u cijelosti platilo premda je te iste usluge moglo nabaviti za 6 milijuna kuna.

3.2.2. Zloupotreba povjerenja u gospodarskom poslovanju

Kazneno djelo zloupotrebe povjerenja u gospodarskom poslovanju ključno je gospodarsko kazneno djelo koje inkriminira kriminalitet upravljačkih struktura (menadžmenta) u trgovačkim društvima zbog prouzročenja štete na imovini koja im je povjerena i koju su dužni štiti.¹¹⁰ Bitno obilježje većine tih kaznenih djela jest da su blanketna čak i kada to na prvi pogled nije vidljivo iz samog opisa pojedinog kaznenog djela te je nužno poznavati odredbe Zakona o trgovačkim društvima, odnosno norme drugih grana prava koje prate poslovanje (npr. Zakon o računovodstvu) kako bi se odredili elementi tih kaznenih djela.¹¹¹ Ono je *lex specialis* u odnosu na postojeće kazneno djelo zloupotrebe povjerenja iz čl. 227. Kaznenog zakona, kojem bi preostali počinitelji kojima je povjerena imovina fizičkih osoba izvan gospodarskog poslovanja (roditelji, skrbnici, odvjetnici itd.)¹¹² Kazneno djelo zloupotrebe povjerenja u gospodarskom poslovanju jest *delictum proprium* odnosno mogu ga počinuti samo u gospodarskom poslovanju odgovorne osobe, dakle one osobe koje imaju dužnost zaštite tuđih imovinskih interesa koja se temelji na zakonu, odluci upravne ili sudbene vlasti, pravnom poslu ili odnosu povjerenja.¹¹³ To je posljedica okolnosti da odnos povjerenja, kao zaštićeno pravno dobro, može nastati samo između osoba koje su povezane na zakonom predviđeni način te da to kazneno djelo počiva na ideji da svi gospodarski subjekti kojima je povjerena briga nad tuđom imovinom moraju tu dužnost ispunjavati savjesno i pošteno, pa u protivnom slučaju odgovaraju za štetu nastalu na toj imovini, bilo da su je prouzročili prisvajanjem bilo na drugi način.¹¹⁴ Povjerenje može

¹⁰⁷ *Ibid.*

¹⁰⁸ *Ibid.*

¹⁰⁹ *Ibid.*

¹¹⁰ Roksandić Vidlička; Sunčana, Bilić, Antun, Zloupotreba povjerenja u gospodarskom poslovanju s posebnim osvrtom na kaznenu odgovornost članova uprave, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 24, broj 2, 2017, str. 618.

¹¹¹ *Ibid.*

¹¹² Novoselec, Petar; Roksandić Vidlička, Sunčana, Gospodarska kaznena djela u novom Kaznenom zakonu, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 17, broj 2, 2010, str. 701.

¹¹³ Roksandić Vidlička, Sunčana; Bilić, Antun, *loc. cit.*

¹¹⁴ *Ibid.*

zlorabiti samo osoba kojoj je bila povjerena zaštita tuđih interesa te zaštita mora biti povjerena kao primarna dužnost.¹¹⁵ Nije dovoljno da se radi o bilo kakvu interesu, nego on mora biti imovinski. Povjeravanje zaštite tuđih interesa podrazumijeva da osoba kojoj je ta zaštita povjerena mora imati određenu samostalnost odlučivanja, no nije nužno da osoba dužna štiti tuđe imovinske interese ima ovlast djelovati u ime i za račun osobe čije interese štiti, ali mora biti ovlaštena utjecati na njezinu imovinu jer u suprotnom ne bi bila u stanju dovesti do štete kao jednog od obilježja bića kaznenog djela.¹¹⁶

Povreda dužnosti zaštite tuđih imovinskih interesa mora se dogoditi u gospodarskom poslovanju (ono koja se obavlja samostalnim i trajnim djelovanjem na tržištu s namjerom ostvarivanja dobiti putem naplatnih pravnih poslova), a ako se ne radi o gospodarskoj djelatnosti, počinitelj odgovara za zlorabu povjerenja po čl. 240. Kaznenog zakona.¹¹⁷ Potrebno je da se radi o gospodarskom poslovanju osobe čiji se imovinski interesi štite.

Čl. 246. st. 1. Kaznenog zakona razlikuje četiri načina povjeravanja dužnosti zaštite tuđih imovinskih interesa: zakon, odluku upravne ili sudbene vlasti, pravni posao i odnos povjerenja.¹¹⁸ Odnos povjerenja može također nastati kada određena osoba faktično preuzme raspolaganje tuđom imovinom i njezinu zaštitu. Za takav faktični nastanak odnosa povjerenja se ne traže subjektivne pretpostavke, odnosno nije potrebno dokazivati je li netko od zainteresiranih strana vjerovao u postojanje dužnosti zaštite tuđih interesa.¹¹⁹ Mogući počinitelji na temelju odnosa povjerenja su u prvom redu tzv. faktični članovi uprave. Faktični članovi uprave mogu nastati pogreškom, tako što imenovanje određene osobe za člana uprave nije bilo valjano ili što je određena osoba nastavila voditi poslove društva i nakon isteka mandata, ali faktični članovi uprave mogu nastati i namjerno, ako društvo za člana uprave izabere osobu za koju zna da neće voditi poslove društva (tzv. „slamnatog čovjeka“) da bi prikrilo tko stvarno vodi njegove poslove (faktični član uprave) da bi se na taj se način zaobišle zakonske odredbe o zabrani imenovanja određenih osoba za članove uprave.¹²⁰ Da bi netko „faktično“ postao članom uprave, potrebno je da kroz duže vrijeme preuzme većinu ključnih poslovnih funkcija, osobito one koje se odnose na raspolaganje imovinom.¹²¹ Odgovornost faktičnog člana uprave ne oslobađa odgovornosti imenovane članove uprave jer je svaki imenovani član uprave dužan voditi poslove društva pozornošću urednog i savjesnog gospodarstvenika te je

¹¹⁵ *Ibid.*, str. 624.

¹¹⁶ *Ibid.*

¹¹⁷ *Ibid.*, str. 625. - 626.

¹¹⁸ *Ibid.*

¹¹⁹ *Ibid.*, str. 631.

¹²⁰ *Ibid.*

¹²¹ *Ibid.*

odgovoran ako se ograničio na djelovanje kao „slamnati čovjek“ pa prema tome nema zapreke da oboje odgovaraju i kao supočinitelji, naravno, pod uvjetom da su oboje djelovali s namjerom.¹²² Osim faktičnih članova uprave, mogući počinitelj na temelju odnosa povjerenja može biti i punomoćnik koji nije vezan ugovorom o nalogu ili njemu sličnim ugovorom iz kojeg bi proizlazila dužnost zaštite opunomoćiteljevih interesa ili punomoćnik po zaposlenju.¹²³

Dužnosti zaštite tuđih imovinskih interesa zahtijevaju da se pažnjom razumne i savjesne osobe identificira interes koji se štiti, a zatim i poduzmu odgovarajući koraci prema njegovu očuvanju i unapređenju.¹²⁴ Konkretno dužnosti zaštite tuđih interesa znatno se razlikuju kako prema opsegu imovine na koju se odnose tako i prema povjerenim zadacima pa ispitivanje je li povrijeđena neka od dužnosti, može se utvrditi tek nakon što se utvrdi njezin konkretni sadržaj pa je u tom je smislu kazneno djelo zlouporabe povjerenja u gospodarskom povjerenju blanketno kazneno djelo i akcesorno građanskom, trgovačkom i javnom pravu te pravu društava čija pravila oblikuju dužnosti zaštite tuđih imovinskih interesa.¹²⁵

Povreda dužnosti nastaje kada osoba kojoj je povjerena zaštita tuđih interesa djeluje suprotno svojoj dužnosti, a može biti pravna radnja, primjerice sklapanje nepovoljnog pravnog posla, ali i faktična radnja, primjerice uništenje povjerene imovine.¹²⁶ Povreda dužnosti sklapanjem pravnih poslova podrazumijeva i da su počiniteljeve ovlasti za sklapanje pravnih poslova bile šire od njegovih dužnosti, odnosno da je mogao sklopiti pravni posao koji nije smio te da je povrijeđena upravo konkretna dužnost, a ne bilo koji imovinski interes.¹²⁷ Dužnost se može povrijediti činjenjem i nečinjenjem, a o povredi tuđeg imovinskog interesa može biti govora samo ako osoba o čijem se interesu radi nije dala pristanak na predmetnu radnju.¹²⁸ Za ostvarenje bića ovog kaznenog djela nužno je da je osobi o čijim je interesima počinitelj bio dužan skrbiti nastala šteta te da se takva šteta nalazi u uzročno-posljedičnoj vezi s počiniteljevom radnjom.¹²⁹ Ovo kazneno djelo je namjerno kazneno djelo, ali je dovoljna i neizravna namjera za utemeljenje kaznene odgovornosti pa prema tome počinitelj pristaje na nastupanje posljedice.¹³⁰

¹²² *Ibid.*, str. 632.

¹²³ *Ibid.*

¹²⁴ *Ibid.*, str. 635.

¹²⁵ *Ibid.*

¹²⁶ *Ibid.*

¹²⁷ *Ibid.*

¹²⁸ *Ibid.*, str. 636.

¹²⁹ *Ibid.*, str. 643.

¹³⁰ *Ibid.*, str. 646.

3.2.2.1. B. R.

B. R. optužen je da je od ožujka 2006. do lipnja 2009. kao predsjednik uprave Plinacro-a F. M. d.o.o. omogućio sklapanje više marketinških poslova, a sve mimo Zakona o javnoj nabavi i suprotno načelima ravnopravnosti i slobodnog tržišnog natjecanja.¹³¹ Prema tvrdnjama tužiteljstva sporna su četiri ugovora ukupne vrijednosti 5,2 milijuna kuna, na temelju kojih je Fimi Medija Plinacro-u ispostavila 178 računa.¹³² Tužiteljstvo sumnja da su neki od poslova koje je F. M. d.o.o. odradila za Plinacro bili preplaćeni, ali da su naplaćeni i neki koji uopće nisu obavljani (u pitanju su bile cijene za 1.6 milijuna kuna veće od onih što ih je Plinacro mogao dobiti da su natječaji uredno provedeni).¹³³ B. R., kao predsjednik uprave, donio je Pravilnik o poslovnoj tajni, a na temelju tog pravilnika sve marketinške aktivnosti i poslovi komuniciranja s javnošću u kompaniji proglašeni su poslovnom tajnom.¹³⁴ Tako je stvoren ključan uvjet da se izbjegniju odredbe tada važećeg Zakona o javnoj nabavi, na temelju kojeg raspisivanje javnog natječaja nije bilo obvezno za nabavu roba i usluga koje se smatraju poslovnom tajnom.¹³⁵ USKOK-ovi istražitelji vjeruju da je jedini razlog zašto je B. R. donio novi pravilnik bio taj da omogućiti zaobilazanje Zakona o javnoj nabavi, osobito s obzirom na to da je te godine Plinacro počeo poslovati s F. M. d.o.o.¹³⁶ Zbog svega navedenog protiv B. R. podignuta je optužnica u kojoj ga se optužuje za počinjenje kaznenog djela zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju.

3.2.2.2. V. B.

Prema optužnici V. B. se tereti za zlouporabu povjerenja u gospodarskom poslovanju, odnosno da je od ožujka 2006. do 5. rujna 2008. kao direktorica, a od 5. rujna 2008. do siječnja 2010. kao predsjednica uprave Hrvatske lutrije, bez poslovnog opravdanja, angažirala F. M. d.o.o. za poslove produkcije televizijskih i radijskih reklama i emisija za pojedine proizvode, a ponude je pritom pribavljala samo od te tvrtke.¹³⁷ Osim televizijskih i radijskih reklama Hrvatska lutrija je u to vrijeme isključivo preko F. M. d.o.o. dodjeljivala i sponzorstva za razne manifestacije te je tako sklopila ukupno 57 poslovnih odnosa s F. M. d.o.o. temeljem kojih je to trgovačko društvo obavljalo marketinške poslove za Hrvatsku lutriju i isplatila im više od

¹³¹ Jutarnji list, *op. cit.* (bilj. 21), <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/bivsi-celnik-plinacroa-optuzen-za-nezakonitu-suradnju-s-fimi-medijom-potvrdena-optuznica-protiv-branka-radosevica-5628451>, 3. studenog 2022.

¹³² *Ibid.*

¹³³ *Ibid.*

¹³⁴ *Ibid.*

¹³⁵ *Ibid.*

¹³⁶ *Ibid.*

¹³⁷ Večernji.hr, <https://www.vecernji.hr/vijesti/bivsa-predsjednica-uprave-hrvatske-lutrije-nijece-krivnju-1383996>, 3. studenog 2022.

10,5 milijuna kuna, iako je stvarni trošak bio 6,86 milijuna kuna.¹³⁸ F. M. d.o.o. je tako stekla nezakonitu materijalnu korist od 3,7 milijuna kuna za koliko je istovremeno oštećena Hrvatska lutrija.¹³⁹ Tužiteljstvo tvrdi da je F. M. d.o.o. bila favorizirana u odnosu na ostale marketinške tvrtke, posao joj je dodjeljivan mimo natječaja bez obzira na postojeće propise o javnoj nabavi, a obavljani poslovi plaćeni su joj više no što su vrijedili.¹⁴⁰ Konkretno, tužiteljstvo tvrdi da je Hrvatska lutrija po nalogu V. B. poslove vrijedne oko šest milijuna, F. M. d.o.o. platila 10 milijuna kuna, čime je Hrvatska lutrija oštećena za 3,7 milijuna kuna, a novac je otišao F. M. d.o.o. te dalje HDZ¹⁴¹ Postupak protiv nje još traje, a optuženica je zanijekala krivnju. Ukoliko bude osuđena, prijeti joj kazna zatvoru od jedne do deset godine jer se ovdje radi o znatnoj šteti.

3.2.2.3. D. T.

Bivšeg generalnog direktora JANAF-a tužiteljstvo teretilo je da je 1. travnja 2007. zaključio marketinški ugovor, za koji 6. prosinca 2007. Fimi Medija isporučila ugovor JANAF-u te da su prema ugovoru zaračunate usluge produkcije od 234.000 kuna.¹⁴² Iako je račun poslan JANAF-u i plaćen, usluge navedene u ugovoru nikada nisu obavljene, pa JANAF, tvrdi tužiteljstvo, nikada nije dobio snimke naručenog promidžbenog filma, a smatra se da je znao da je vrijednost tih usluga višestruko preplaćena.¹⁴³ Osim toga tereti ga se i da je tijekom prosinca 2007. izravnim ugovaranjem od F. M. d.o.o. naručio poslovne poklone ukupno vrijedne 91.000 kuna iako je znao da je JANAF obveznik primjene Zakona o javnoj nabavi.¹⁴⁴ F. M. d.o.o. se prema optužnici u tom poslu okoristila za oko 15.000 kuna, a JANAF je oštećen za oko 249.000 kuna.¹⁴⁵ Postupak protiv optuženog još traje i ukoliko bude osuđen, prijeti mu kazna zatvoru u trajanju od jedne do deset godina jer se u ovom slučaju radi o znatnoj šteti.

3.3. Tijek postupka i presude

Prvo suđenje je započelo 2012. godine pred zagrebačkim Županijskim sudom. N. J., M. B. i B. P. priznali su kako su krivi za ono što ih se optužuje. U ožujku 2014. donesena je nepravomoćna osuđujuća presuda gdje je I. S. osuđen na devet godina zatvora, u koju mu se uračunalo vrijeme provedeno u istražnom zatvoru, te mu je oduzeta sva imovina koju je stekao

¹³⁸ *Ibid.*

¹³⁹ *Ibid.*

¹⁴⁰ *Ibid.*

¹⁴¹ *Ibid.*

¹⁴² Večernji.hr, *op. cit.* (bilj. 123), <https://www.vecernji.hr/vijesti/optuzen-bivsi-generalni-direktor-janafa-1331931>, 3. studenog 2022.

¹⁴³ *Ibid.*

¹⁴⁴ *Ibid.*

¹⁴⁵ *Ibid.*

nezakonito.¹⁴⁶ USKOK je tražio da to bude 20 milijuna kuna, a presudom je izrečeno da mu se oduzima 15 milijuna kuna protupravno stečene imovinske koristi.¹⁴⁷ N. J. je osuđena na dvije godine zatvora, M. B. na tri godine, B. P. na godinu i šest mjeseci, a R. M. na uvjetnu kaznu od godine s rokom kušnje od četiri godine. HDZ je novčano kažnjen s pet milijuna kuna te oduzimanje 24,2 milijuna kuna imovinske koristi koje je I. S. protupravno ostvario za HDZ¹⁴⁸ A. L. P. nagodila se na bezuvjetnu 11-mjesečnu zatvorsku kaznu uz koju će državi morati vratiti i dva milijuna kuna koliko je, po tvrdnjama USKOK-a, nezakonito ostvarila u aferi. B. D. nagodio se na šestomjesečnu zatvorsku kaznu i povrat 1,8 milijuna kuna državi. U srpnju 2014. donesena je i nepravomoćna presuda bivšem čelniku Hrvatskih autocesta J. S. od 15 mjeseci zatvora i određeno je da mora vratiti 7,7 milijuna kuna uz pokrivanje troškova sudskog postupka.¹⁴⁹ Trgovačka društva F. M. d.o.o. i O. d.o.o. ukinute su kao pravne osobe, a društvu A. L. d.o.o. određeno je plaćanje novčane kazne u iznosu od 15.000 kuna.

2015. godine Vrhovni sud ukida u cijelosti presudu i nalaže novo suđenje smatrajući da su bivšem premijeru I. S. povrijeđena prava zbog povrede minimalnog prava I. S. na ispitivanje odnosno konfrontaciju.¹⁵⁰ Naime svi su optuženici teretili I. S. M. B. nije pristao odgovarati na pitanja odvjetnika I. S. i na to kao optuženik ima pravo. No, pravo na konfrontaciju iskaza koji ga tereti ima i bivši premijer.¹⁵¹ Prema praksi Europskog suda za ljudska prava, presuda se ne bi smjela temeljiti na nekonfrontiranim dokazima za koje nema drugih, podupirućih dokaza.¹⁵² Vrhovni je sud zaključio da za jedan dio te presude, onaj vezan za predaju 15 milijuna kuna I. S., nema drugog dokaza osim, nekonfrontiranog iskaza M. B. i kako niži sud nije osigurao ravnotežu ta dva prava, prava na šutnju i prava na konfrontaciju, spustili su slučaj na ponovno odlučivanje te je naloženo da se u ponovljenom suđenju osigura ravnoteža i to tako da se I. S. pruži mogućnost osporavanja nekonfrontiranih dokaza.¹⁵³ Isto tako Vrhovni sud je naložio i da se ovoga puta odredi točan period počinjenja kaznenih djela, ali i bolje obrazloži svojstvo I. S. kao službene i odgovorne osobe, te zašto je odlučeno da su neke donacije bile kaznene djelo, jer sama činjenica da nisu bile evidentirane nije dovoljna.¹⁵⁴

¹⁴⁶ RTL portal, <https://www.rtl.hr/vijesti/zanimljivosti/afere-fimi-media-e6c802aa-b9f6-11ec-a709-0242ac120049>, 4. studenog 2022.

¹⁴⁷ *Ibid.*

¹⁴⁸ *Ibid.*

¹⁴⁹ *Ibid.*

¹⁵⁰ N1 portal, <https://n1info.hr/vijesti/a575075-sve-sto-trebate-znati-o-afere-fimi-media/>, 4. studenog 2022.

¹⁵¹ *Ibid.*

¹⁵² *Ibid.*

¹⁵³ *Ibid.*

¹⁵⁴ *Ibid.*

Novo suđenje je započelo u lipnju 2016. godine s izmijenjenim vijećem zagrebačkog Županijskog suda. Ovaj put svi optuženicu su promijenili iskaz te govore kako nisu krivi. USKOK i dalje inzistira na osuđujućoj presudi jer smatraju da su ponovno sve dokazali i traže da se I. S. i HDZ oduzme imovinska korist.¹⁵⁵ USKOK je povećao iznos kojeg želi da se oduzme I. S. s 15 milijuna kuna na 23 milijuna kuna jer USKOK tvrdi da I. S. nije dokazao porijeklo svoje imovine.¹⁵⁶ Obrana I. S. želi oslobađajuću presudu. Tvrdili su da nema dokaza koji bi potvrđivali iskaze M. B. za kojeg su uvjereni da je neformalno surađivao s USKOK-om, te podsjećaju i na povredu konfrontacijskog prava.¹⁵⁷

Obrana M. B. ovoga puta se isto nadala oslobađajućoj kazni jer kažu da, dok je sve radio po nalogu I. S., nije imao svijest o počinjenju kaznenog djela. Ako ipak dođe do osuđujuće presude, nadaju da će kazna biti blaža zbog protoka vremena i zdravstvenog stanja M.B.¹⁵⁸ Obrana B. P. koja je promijenila iskaz tražila je oslobađajuću presudu. R. M. tvrdio je da nije kriv i iako se jedini nije žalio na prvu presudu, nadao se oslobađajućoj presudi.¹⁵⁹ Naglasili su da se optužbe na njegov račun temelje na iskazu B. P. kojeg je povukla, te da nema dokaza. Obrana HDZ-a tražila je oslobađajuću presudu. Tvrdi da HDZ nije kriv jer ako je I. S. i nalagao javnim tvrtkama suradnju s F. M. d.o.o. to mogao samo s pozicije premijera, a ne šefa stranke. Tvrdili su da neke inkriminirane donacije moraju otpasti, jer su iz vremena dok nije bilo Zakona o odgovornosti pravnih osoba, te da to što dio tih donacija nije evidentiran predstavlja prekršajnu odgovornost, a ne kazneno djelo.¹⁶⁰

I. S. izrečena je jedinstvena kazna zatvora od sedam godina zatvora. I. S. će, osim toga, državi po pravomoćnoj presudi Vrhovnog suda morati vratiti 14,9 milijuna kuna nesrazmjera između imovine i zakonskih primanja, odnosno 1,25 milijuna kuna manje nego što je u prvostupanjskoj presudi odredio zagrebački Županijski sud.¹⁶¹ Bivši rizničar M. B. sada je i pravomoćno osuđen na jedinstvenu kaznu od dvije godine i 10 mjeseci zatvora, B. P. je osuđena na jedinstvenu kaznu od godinu i četiri mjeseca, HDZ je osuđen na plaćanje novčane kazne od tri i pol milijuna kuna i povrat 14,6 milijuna kuna u proračun, dok je stranci u prvom suđenju izrečena novčana kazna od pet milijuna kuna, a R. M. koji je u prvom postupku dobio uvjetnu kaznu odlukom zagrebačkog Županijskog suda, oslobođen je optužbe.¹⁶² Postupak protiv N. J.

¹⁵⁵ *Ibid.*

¹⁵⁶ *Ibid.*

¹⁵⁷ *Ibid.*

¹⁵⁸ *Ibid.*

¹⁵⁹ *Ibid.*

¹⁶⁰ *Ibid.*

¹⁶¹ RTL portal, *loc. cit.*

¹⁶² *Ibid.*

je obustavljen zbog njezine smrti pa su na njezino mjesto stranke u postupku stupili njezini nasljednici. V. M. (bivši direktor Fonda za zaštitu okoliša kojeg se teretilo da je poslovima sklopljenim s F. M. d.o.o., oštetio Fond za 1,2 milijuna kuna) 2018. godine nepravomoćno je oslobođen optužbi, ali Vrhovni sud ukinuo je tu presudu 2020. godine jer Županijski sud u Zagrebu nije naveo po kojoj zakonskoj osnovi se optuženika oslobađa optužbe niti ta osnova proizlazi iz obrazloženja presude pa je time počinjena bitna povreda kaznenog postupka. Iz svega navedenog V. M. sada čeka novo suđenje u ponovljenom postupku. D. B. priznao je krivnju te se nagodio s USKOK-om pa je u svibnju 2012. uvjetno osuđen na 11 mjeseci zatvora uz rok kušnje od pet godina.¹⁶³ I. K. koji je optužen za zlouporabu položaja i ovlasti „tešku“ oko 7 milijuna kuna, nepravomoćno je oslobođen optužbi 2019. godine, a B. K. koji se teretio za štetu od 600.000 kuna oslobođen je optužbi 2019. godine.¹⁶⁴ A. L. P. nagodila se s USKOK-om i priznala da je iz državnih institucija i javnih poduzeća izvlačila novac za HDZ i bivšeg predsjednika te stranke Ivu Sanadera. Sukladno toj nagodbi, A. L. P. proglašena je krivom i osuđena na 11 mjeseci bezuvjetne zatvorske kazne te je morala državi vratiti dva milijuna kuna. B. D. kao i šestooptužena nagodio se s USKOK-om na šestomjesečnu zatvorsku kaznu i povrat 1,8 milijuna kuna državi. J. S., uzimajući u obzir da je priznao krivnju, sve olakotne i otegotne okolnosti, izrečena je kazna zatvora u trajanju od dvije i pol godine s time da je u kaznionici proveo 15 mjeseci, a ostatak kazne pretvoreno je u uvjetnu osudu uz rok kušnje od četiri godine te je uz to morao vratiti nezakonitu stečenu imovinsku korist u iznosu od 7.7 milijuna kuna. Postupak protiv B. R. započeo je 2018. godine i još traje. Ukoliko bude osuđen, B. R. prijete kazna zatvora od jedne do deset godina jer se u ovom slučaju radi o znatnoj šteti. Postupak također traje protiv V. B., a optuženica je zanijekala krivnju. Ukoliko bude osuđena, prijete joj kazna zatvoru od jedne do deset godina jer se i ovdje radi o znatnoj šteti kao i postupak koji je još u tijeku protiv D. T. Ukoliko bude osuđen, prijete mu kazna zatvoru u trajanju od jedne do deset godina. Presudom županijskog suda u Zagrebu u ponovljenom suđenju F. M. d.o.o., A. L. d.o.o. i O. d.o.o. proglašeni su krivima za kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti u vezi s čl. 3. Zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela. F. M. d.o.o. i O. d.o.o. izrečena je kazna ukidanja pravne osobe te je F. M. d.o.o. oduzeta nezakonito stečena imovinska korist od 11.8 milijuna kuna, dok je trgovačkom društvu A. L. d.o.o. izrečena novčana kazna u iznosu od 15.000 kuna.

¹⁶³ *Ibid.*

¹⁶⁴ *Ibid.*

4. STATISTIČKI PODACI O POČINJENJU KAZNENIH DJELA ZLOUPORABE POLOŽAJA I OVLASTI I ZLOUPORABE POVJERENJA U GOSPODARSKOM POSLOVANJU

Tablica 1.

Prijave punoljetnih osoba za kaznena djela protiv službene dužnosti i kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti 2017. - 2021.

Kaznena djela protiv službene dužnosti - ukupno	7.248
Kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti - prijave	6.476
Prijavljene žene za zlouporabu položaja i ovlasti	2.686
Odbačene prijave	5.937

Od 2017. do 2021. godine prijavljeno je 7.248 osoba za kaznena djela protiv službene dužnosti od čega je 6.476 osoba prijavljeno za kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti, a njih 2.686 su bile žene. Od toga 5.937 prijave je bilo odbačeno za to kazneno djelo.

Tablica 2.

Optužene punoljetne osobe za kaznena djela protiv službene dužnosti i kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti 2017. - 2021. i optužene punoljetne osobe za kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti prema vrsti odluke 2017. – 2021.

Optuženo za kaznena djela protiv službene dužnosti - ukupno	927
Optuženo za kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti	599
Optuženo žena za kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti	135
Osuđujuće presude	328
Oslobađajuće presude	128
Odbijajuća presuda	39
Odbačena optužnica	4
Obustava kaznenog postupka	91

Optuženo je sveukupno 927 osoba za kaznena djela protiv službene dužnosti od čega je 599 osoba optuženo za kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti među kojima je 135 žena. S obzirom na vrstu odluke, osuđujuća presuda donesena je za 328 osoba, a oslobađajuća za 128 osoba. Do odbačaja optužnice došlo je u 4 predmeta. Odbijajuća presuda donesena je za 39 osoba, a do obustave kaznenog postupka došlo je u 91 predmetu.

Tablica 3.

Osuđene punoljetne osobe za kaznena djela protiv službene dužnosti i kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti 2017. - 2021.

Osuđeno za kaznena djela protiv službene dužnosti - ukupno	583
Osuđeno za kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti	328
Osuđeno žena za kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti	78

Osuđeno je ukupno 583 osoba za kaznena djela protiv službene dužnosti od čega je 328 osoba (78 žena) osuđeno za kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti.

Tablica 4.

Sankcije punoljetnim osobama za kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti 2017. - 2021.

Uvjetna kazna	238
5-10 godina zatvora	2
3-5 godina zatvora	1
2-3 godine zatvora	12
1-2 godine zatvora	40
Uvjetna kazna (1-2 godine zatvora)	25
6-12 mjeseci zatvora	198
Uvjetna kazna (6-12 mjeseci zatvora)	131

Uvjetna kazna izrečena je 238 osoba, 2 osobe dobile su kaznu zatvora u trajanju 5-10 godina, jedna osoba kaznu zatvora u trajanju 3-5 godina, 12 osoba kaznu zatvora u trajanju 2-3 godine, 40 osoba kaznu zatvora u trajanju 1-2 godine (za 25 osoba ta je kazna zamijenjena uvjetnom kaznom), 198 osoba kaznu zatvora u trajanju 6-12 mjeseci (za 131 osobu ta je kazna zamijenjena uvjetnom kaznom).

Tablica 5.

Prijave punoljetnih osoba za kaznena djela protiv gospodarstva i kazneno djelo zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju 2017. - 2021.

Kaznena djela protiv gospodarstva - ukupno	7.961
Kazneno djelo zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju - prijave	1.965
Prijavljene žene za zlouporabu povjerenja u gospodarskom poslovanju	465
Odbačene prijave	1.140

Za kaznena djela protiv gospodarstva 2017. - 2021. godine prijavljeno je 7.961 osoba od čega 1.965 osoba prijavljeno je za kazneno djelo zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju, a njih 465 su bile žene. Od toga 1.140 prijava za kazneno djelo zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju je odbačeno.

Tablica 6.

Optužene punoljetne osobe za kaznena djela protiv gospodarstva i kazneno djelo zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju 2017. - 2021. i optužene punoljetne osobe za kazneno djelo zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju prema vrsti odluke 2017. – 2021.

Optuženo za kaznena djela protiv gospodarstva - ukupno	3.902
Optuženo za kazneno djelo zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju	1.040
Optuženo žena za kazneno djelo zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju	192
Osuđujuće presude	561
Oslobađajuće presude	174
Odbijajuća presuda	114
Odbačena optužnica	6
Obustava kaznenog postupka	182

Optuženo je sveukupno 3.902 osobe za kaznena djela protiv gospodarstva od čega je 1.040 osoba optužena za kazneno djelo zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju među kojima je 192 žena. S obzirom na vrstu odluke, 561 optuženiku izrečena je osuđujuća presuda, a oslobađajuća presuda donesena je za 174 optuženika. Odbijajuća presuda donesena je za 114 optuženika kaznenog djela zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju. Do obustave kaznenog postupka došlo je u 182 predmeta, a odbačeno je 6 predmeta.

Tablica 7.

Osuđene punoljetne osobe za kaznena djela protiv gospodarstva i kazneno djelo zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju 2017. - 2021.

Osušeno za kaznena djela protiv gospodarstva - ukupno	2.879
Osušeno za kazneno djelo zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju	561
Osušeno žena za kazneno djelo zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju	127

Osušeno je ukupno 2.879 osoba za kaznena djela protiv gospodarstva od čega je 561 osoba (127 žena) osušena za zlouporabu povjerenja u gospodarskom poslovanju.

Tablica 8.

Sankcije punoljetnim osobama za kazneno djelo zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju 2017. - 2021.

Uvjetna kazna	412
5-10 godina zatvora	2
3-5 godina zatvora	13
2-3 godine zatvora	28
1-2 godine zatvora	113
Uvjetna kazna (1-2 godine zatvora)	47
6-12 mjeseci zatvora	373
Uvjetna kazna (6-12 mjeseci zatvora)	293

*Podaci korišteni u ovim tablicama preuzeti su sa stranice Državnog zavoda za statistiku, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe, osude u 2017., 2018., 2019., 2020., 2021., Zagreb, 2. studenog 2022.

412 osobe su za ovo kazneno djelo dobile uvjetnu kaznu zatvora, 2 osobe dobile su kazna zatvora u trajanju 5-10 godina, 13 osoba kaznu zatvora u trajanju 3-5 godina, 28 osoba kaznu zatvora u trajanju 2-3 godine, 113 osoba kaznu zatvora u trajanju 1-2 godine od čega je za 47 osobe kazna zatvora zamijenjena za uvjetnu kaznu. 373 osobi izrečena je kazna zatvora u trajanju 6-12 mjeseci od čega je za 293 osoba zamijenjena kazna zatvora uvjetnom kaznom.

4.1. Preporuke, mjere i ocjena razine korupcije u RH

4.1.1. GRECO izvješća o sukladnosti

U posljednja dva GRECO izvješća o sukladnosti kojima se ocjenjuju mjere koje su poduzete od RH radi provedbe GRECO preporuka zaključeno je da sedam od jedanaest mjera (u IV.

evaluacijskom krugu) provedeno je na zadovoljavajući način, dvije su provedene djelomično, a dvije nisu uopće provedene.¹⁶⁵ U izvješću koje se odnosilo na sprečavanje korupcije kod saborskih zastupnika, sudaca i državnih odvjetnika (IV. evaluacijski krug), u pogledu mjera koje se tiču saborskih zastupnika, GRECO smatra da je veoma zabrinjavajuća činjenica to što Sabor nije uspio usvojiti kodeks ponašanja niti razviti interni mehanizam za promicanje i podizanje svijesti o pitanjima internog integriteta.¹⁶⁶ Hrvatska ostaje jedna od rijetkih država članica GRECO-a koja nema uspostavljen etički kodeks za saborske zastupnike.¹⁶⁷ Jedina preporuka koja je u potpunosti provedena u ovom području, od usvajanja Izvješća o četvrtom evaluacijskom krugu 2014. godine, odnosi se na ključnu, proaktivnu ulogu koju je Povjerenstvo za sprječavanje sukoba interesa imalo i nastavlja imati u podržavanju integriteta javnih službenika, uključujući saborske zastupnike.¹⁶⁸ Što se tiče sudaca i tužitelja, u srpnju 2018. usvojen je zakonodavni paket kako bi se, između ostalog, poboljšala transparentnost u pogledu sustava izbora predsjednika Vrhovnog suda i glavnog tužitelja te su razvijene ciljne mjere za pružanje daljnjih smjernica i etičko savjetovanje i za suce i za tužitelje.¹⁶⁹ Međutim, potrebne su dodatne mjere za depolitizaciju i uvođenje veće transparentnosti i objektivnosti u proces izbora i imenovanja predsjednika Vrhovnog suda, a novi Zakon o sudovima ne rješava u potpunosti zabrinutosti koje je GRECO iznio u tom pogledu.¹⁷⁰ Uslijedile su pozitivne mjere za jačanje financijskih kartica sudaca i tužitelja, uključujući osiguravanje potrebnih tehničkih i administrativnih sredstava za unakrsne provjere informacija.¹⁷¹ Posljednjih godina poduzeto je dosta mjera za poboljšanje transparentnosti i dostupnosti pravosudnog rada, a u planu su i razne dodatne aktivnosti; sve su to pozitivni pomaci koji predstavljaju dobru praksu.¹⁷² Međutim, preporučena komunikacijska politika pravosuđa još uvijek je nedostatna.

U pogledu izvješća vezanog za sprečavanje korupcije i promicanje integriteta u središnjoj izvršnoj vlasti (najviše izvršne dužnosti) i tijelima nadležnim za provedbu zakona (V. evaluacijski krug) GRECO je preporučio sedamnaest mjera od kojih devet nije provedeno, a osam ih je djelomično provedeno.¹⁷³ Što se tiče najviših dužnosti izvršne vlasti, čini se da novi

¹⁶⁵ GRECO izvješće o sukladnosti, Drugi dodatak drugom izvješću o sukladnosti, Četvrti evaluacijski krug, Sprečavanje korupcije kod saborskih zastupnika, sudaca i državnih odvjetnika, ožujak 2022., str. 6.

¹⁶⁶ *Ibid.*

¹⁶⁷ *Ibid.*

¹⁶⁸ *Ibid.*

¹⁶⁹ *Ibid.*

¹⁷⁰ *Ibid.*

¹⁷¹ *Ibid.*

¹⁷² *Ibid.*

¹⁷³ GRECO izvješće o sukladnosti, Peti evaluacijski krug, Sprečavanje korupcije i promicanje integriteta u središnjoj izvršnoj vlasti (najviše izvršne dužnosti) i tijelima nadležnim za provedbu zakona, prosinac 2021., str. 12.

Zakon o sprječavanju sukoba interesa donosi dobre mjere kako bi se usvojio niz preporuka.¹⁷⁴ Također primijećene su mjere za povećanje kapaciteta Povjerenstva za odlučivanje o sukobu interesa, koje će biti dodatno ocijenjene.¹⁷⁵ Kad je riječ o tijelima nadležnim za provedbu zakona, činjenica da su u tijeku mjere potrebne za napuštanje prakse izravnog gotovinskog plaćanja novčanih kazni policijskim službenicima je pozitivna stvar, što uz pokretanje odgovarajućeg pilot projekta u prometnoj policiji predstavlja korake u pravom smjeru.¹⁷⁶ Uključivanje integriteta kao obvezne teme edukacije u temeljno obrazovanje i stručno osposobljavanje i usavršavanje policijskih službenika također je napredak u pravom smjeru.¹⁷⁷ Međutim, još nije usvojen revidirani etički kodeks za policiju, koji bi trebao služiti kao temelj za policijsku izobrazbu, treba provesti sveobuhvatnu procjenu rizika područja podložnih korupciji u policiji, na kojoj će se temeljiti budući kodeks, te dodatno istražiti mogućnosti daljnjeg poboljšanja postupaka imenovanja i napredovanja unutar policije, s ciljem poboljšanja objektivnosti i transparentnosti odluka.¹⁷⁸

4.1.2. Strategija sprječavanja korupcije za razdoblje od 2021. do 2030. godine

Nedavno je donesena nova Strategija sprječavanja korupcije za 2021. - 2030. godinu koja je nastavak kontinuiranog strateškog provođenja i nadograđivanja sustava antikorupcijskih mjera u Republici Hrvatskoj, nakon isteka razdoblja važenja Strategije suzbijanja korupcije 2015. - 2020. godine.¹⁷⁹ Ministarstvo pravosuđa i uprave određeno je kao nositelj izrade Strategije za sprječavanje korupcije za razdoblje od 2021. do 2030. godine, koja treba obuhvatiti daljnje unaprjeđenje učinkovitosti borbe protiv korupcije, razvoj institucionalnih, zakonodavnih, administrativnih i pravosudnih kapaciteta za borbu protiv korupcije u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2021. do 2030. godine.¹⁸⁰ Područje formiranja antikorupcijske politike u nadležnosti je Ministarstva pravosuđa i uprave, Vlade Republike Hrvatske i Hrvatskog sabora, a provedba te politike u nadležnosti je svih državnih tijela.¹⁸¹ Cilj ove Strategije je ostvarenje modernog demokratskog društva vladavine prava i jakih institucija koje uživaju povjerenje građana, kao temelja blagostanja cjelokupnog društva, a u suzbijanju korupcije postavljeno je pet prioriteta javnih politika, odnosno posebnih ciljeva, dok su za u provedbu predviđene 94

¹⁷⁴ *Ibid.*

¹⁷⁵ *Ibid.*

¹⁷⁶ *Ibid.*

¹⁷⁷ *Ibid.*

¹⁷⁸ *Ibid.*

¹⁷⁹ Transparency International Hrvatska, *op. cit.* (bilj. 26), <https://transparency.hr/hr/novost/sazetak-prijedloga-strategije-sprjecavanja-korupcije-2021.-2030.-918>, 2. studenog 2022.

¹⁸⁰ *Ibid.*

¹⁸¹ *Ibid.*

mjere.¹⁸² Za jačanje institucionalnog i normativnog okvira predviđa se 36 mjera, za jačanje transparentnosti i otvorenosti rada tijela javne vlasti predviđena je 21 mjera, za jačanje sustava integriteta i upravljanje sukobom interesa 18, za jačanje antikorupcijskih potencijala u sustavu javne nabave jedanaest te 8 za podizanje javne svijesti o štetnosti korupcije, nužnosti prijavljivanja nepravilnosti i jačanja transparentnosti.¹⁸³ Predloženi ciljevi obuhvaćaju antikorupcijske mjere u području lokalne i područne samouprave, pravosuđa, sporta, zdravstva, obrazovanja i znanosti, sustava javne nabave, financijskog sustava kao i mjere mehanizama jačanja svijesti o štetnosti korupcije na svim razinama djelovanja.¹⁸⁴ Strategija će se provoditi kroz tri akcijska plana, za razdoblje od 2022. do 2024., zatim od 2025. do 2027. te posljednji za razdoblje od 2028. do 2030. godine. Na njoj je radila radna skupina sastavljena od predstavnika tijela javne vlasti i širokog kruga zainteresiranih dionika iz civilnog sektora, medija, akademske zajednice, privatnog sektora i sindikata te Savjeta za sprječavanje korupcije, a za njenu izradu korištena je interna analiza provedbe Strategije suzbijanja korupcije za razdoblje od 2015. do 2020., uzeti su u obzir dokumenti međunarodnih procjena korupcije, online istraživanje procjene postojećeg stanja percepcije korupcije kod građana te obveze iz nacionalnih dokumenata.¹⁸⁵ Ove godine Vlada RH usvojila je na sjednici Sabora prvi od tri akcijskih planova za razdoblje od 2022. do 2024. godine za provedbu Strategije, koji sadržava 206 konkretnih mjera u području lokalne i područne (regionalne) samouprave, poslovnog sektora, javnih financija, pravosuđa, zdravstva, sporta, policije, poljoprivrede, civilnog sektora.¹⁸⁶

4.1.3. Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021. godinu

Pučka pravobraniteljica je u izvješću za 2021. godinu odredila borbu protiv korupcije kao ključnu za izgradnju moderne, efikasne i transparentne javne uprave u koju građani imaju povjerenja.¹⁸⁷ Naglasila je da u otkrivanju slučajeva korupcije i bilo kakvih drugih oblika zloupotreba javnih ovlasti, presudnu ulogu imaju prijavitelji nepravilnosti koji su i tijekom 2021. godine aktivno prijavljivali nepravilnosti koristeći razne kanale prijavljivanja, a vođeni time donesen je Zakon o zaštiti prijavitelja nepravilnosti koji je stupio na snagu 1. srpnja 2019.

¹⁸² Glas Slavonije, <https://www.glas-slavonije.hr/474934/1/Predvidjene-94-mjere-za-sprjecavanje-korupcije>, 2. studenog 2022.

¹⁸³ *Ibid.*

¹⁸⁴ Dnevnik.hr, *op. cit.* (bilj. 67), <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/vlada-ima-novu-strategiju-borbe-protiv-korupcije---667900.html>, 2. studenog 2022.

¹⁸⁵ Glas Slavonije, *loc. cit.*

¹⁸⁶ Ministarstvo uprave i pravosuđa, *op. cit.* (bilj. 2), <https://mpu.gov.hr/vijesti/akcijski-plan-uz-strategiju-sprjecavanja-korupcije-za-razdoblje-od-2021-do-2030/26355>, 2. studenog 2022.

¹⁸⁷ Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021. godinu, ožujak 2022., str. 25.

godine.¹⁸⁸ Njime se nastojalo objediniti pravne standarde zaštite prijavitelja nepravilnosti u jedan zakon koji bi omogućio njihovu zaštitu. To je jedan od iznimno bitnih zakona u borbi protiv korupcije pa je tako i njegova učinkovita provedba važan dio preventivne antikorupcijske politike.¹⁸⁹ On je obvezao poslodavce na osiguranje unutarnjeg kanala prijavljivanja nepravilnosti donošenjem općeg akta za uređivanje tog postupka u roku od šest mjeseci od stupanja zakona na snagu te imenovanje povjerljive osobe i njezinog zamjenika u roku od devet mjeseci (unatoč tome neki poslodavci nisu ispunili te obveze pa je podneseno četiri optužna prijedloga od strane DIRH-a protiv poslodavaca i njihovih odgovornih osoba).¹⁹⁰ Preporuka je pučke pravobraniteljice Pravosudnoj akademiji, Hrvatskoj odvjetničkoj komori i Ministarstvu pravosuđa i uprave, da provodi edukacije sudaca, odvjetnika, povjerljivih osoba i njihovih zamjenika o primjeni novog Zakona o zaštiti prijavitelja nepravilnosti, a Ministarstvu pravosuđa i uprave preporučuje se da provede kampanju usmjerenu prema široj javnosti o važnosti prijavljivanja nepravilnosti i modalitetima zaštite prijavitelja.¹⁹¹ Prijave su sadržavale navode o nizu različitih nepravilnosti, pri čemu se u nekima ukazivalo na povezanost s koruptivnim kaznenim djelima.¹⁹² Tijekom 2021. godine primijećen je povećan broj medijskih istupa osoba koje su ukazivale na različita nezakonita postupanja u svojim, najčešće bivšim, radnim okruženjima te su time doprinijeli promociji kulture progovaranja o nezakonitostima.¹⁹³ Ono što je označeno kao problematično u RH da je i dalje teško govoriti o kulturi prijavljivanja te ne postoji dovoljno poticajno okruženje za prijavitelje nepravilnosti koji u svojim radnim sredinama, ako ne traže zaštitu identiteta prilikom prijavljivanja ili se u njihov identitet sumnja, uglavnom ne nailaze na podršku i odobravanje, ne samo nadređenih, već i kolega.¹⁹⁴ Za izgradnju otvorenog i transparentnog društva te učinkovite javne uprave koja služi kao servis građanima, tijela javne vlasti bi prilikom kreiranja javnih politika i donošenja zakona i ostalih akata trebala u što većoj mjeri prikupljati prijedloge, mišljenja, stavove i ideje zainteresirane javnosti u zakonom uređenom procesu savjetovanja.¹⁹⁵ Osim toga pučka pravobraniteljica preporučila je da tijela državne uprave kao nositelji izrade zakona redovito ažuriraju informacije o planiranim izmjenama zakona na svojim web stranicama, da izrađuju i objavljuju

¹⁸⁸ *Ibid.*

¹⁸⁹ *Ibid.*, str. 156.

¹⁹⁰ *Ibid.*, str. 157.

¹⁹¹ *Ibid.*, str. 157., 159., 160.

¹⁹² *Ibid.*, str. 160.

¹⁹³ *Ibid.*, str. 161.

¹⁹⁴ *Ibid.*

¹⁹⁵ *Ibid.*, str. 25.

(neslužbene) pročišćene verzije zakona, da tijela državne uprave i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave sukladno preporukama GRECO-a donesu etičke kodekse.¹⁹⁶

5. ZAKLJUČAK

Iz svega izloženog u ovom radu možemo reći da korupcija, kao pojava koja ima razne pojavne oblike na svim razinama, predstavlja jedan od glavnih prepreka razvoju neke države. S nizom posljedica koje ona nosi sa sobom, možda jedna od najgorih je da, građani države u kojoj je prisutan visok stupanj korupcije, gube povjerenje u vlast i javne institucije. To uzrokuje generalnu nezainteresiranost građana za politički život i želju da vrše kontrolu nad državnim dužnosnicima i službenicima. Primjerice da uredno i svjesno obavljaju svoju dužnost putem pritužbi, javnog okupljanja, mirnih demonstracija i sl. Korupcija dovodi do izrazite društvene i individualne nejednakosti te ruši sustav koji bi trebao osigurati vladavinu prava i jednakost svih pred zakonom. Ona je prisutna u svim društvima u većem ili manjem stupnju. U RH koruptivne aktivnosti su na relativno visokom stupnju, a najveći problem stvara sve veća svijest građana i njihovo uvjerenje da su nemoćni u iskorjenjivanju te pojave pa se i sami predaju koruptivnim aktivnostima jer smatraju da je to jedini način za napredak i razvitak u društvu kakvo je RH. Dokle se god budemo vodili tim načelima i postulatima, afere poput ove izložene u radu, će se pojavljivati iznova. Afera koja je izložena najveća je korupcijska afera u hrvatskoj političkoj povijesti i njene posljedice se osjećaju i danas. U aferi Fimi Media državna i javna poduzeća tretirana su kao bankomati odnosno mjesta na kojima izvlačio novac iz državnog proračuna za privatno bogaćenje i bogaćenje vladajuće političke stranke. Ovom presudom, po prvi puta u povijesti Republike Hrvatske, je osuđena jedna politička stranka jer su odgovorne osobe na najvišim položajima nezakonito stjecale imovinsku korist za tu stranku i koristili je za potrebe izbornih kampanja i djelovanje iste. Zbog postupaka osuđenih osoba na stup srama došli su i sadašnji i budući članovi stranke koji nisu imali veze s aferom Fimi Media. Cijela afera otkrila je skandalozan način kadroviranja u državnim i javnim poduzećima i institucijama gdje su poslove dobivali poslušni tj. oni koji su bili skloni političkoj kupovini, a ne sposobni. Njeni akteri izdržavaju izrečene kazne (neki su ih već i izdržali), ali posljedice koje su proizašle iz njihovih djela osjećat će se dugo, a najviše na stanju društva i njihovoj spremnosti da vrše građansku kontrolu i da se uključe u politički život. Osim toga unazadili su razvitak državnih i javnih poduzeća i institucija izvlačenjem novca iz njih za vlastite privatne interese i interese političke stranke. Ako pogledamo kazne koje su osuđene osobe u predmetu Fimi Media dobili

¹⁹⁶ *Ibid.*, str. 26.

i usporedimo s posljedicama koje su proizašle iz njihovih radnji možemo zaključiti da kazne za kaznena djela koja su oni počinili su preblage. Odgovornost ljudi koji vode državu i koji su najvišim položajima u državi mora biti najveća i ovaj predmet mogao je poslužiti kao primjer trenutnom vodstvu i ostalim budućim generacijama kakve ih kazne mogu očekivati u slučaju da svoju dužnost ne obavljaju uredno i savjesno. Mišljenje je velikog dijela javnosti, a i stručnjaka, da su osuđenici u ovom predmetu dobili preblage kazne i da to nije dobra poruka ostalima. Korupcija potiče društvenu i individualnu nejednakost, negativno utječe na gospodarski razvoj, stabilnost i opću socijalnu sigurnost. Kaznena djela protiv službene dužnosti onemogućuju pravilno i zakonito obavljanje službene dužnosti osoba na službenom položaju ili s određenim ovlastima, zbog čega su službenička kaznena djela ozbiljna prijetnja stabilnosti državnog sustava. Naglasak treba biti na mehanizmima sprečavanja i suzbijanja korupcije i razvijanja shvaćanja o njenoj neprihvatljivosti na svim razinama društva. Ono što je najvažnije da osobe i stranke koje vode državu i osobe na najvišim položajima u državi budu primjer drugima svojim savjesnim ponašanjem i djelovanjem kako bi stimulirali građane na transparentno, zakonito, pošteno djelovanje za dobrobit svih u skladu s načelima vladavine prava.

6. POPIS LITERATURE

Literatura:

1. Brnetić, Damir, Ljubej Anđelko, Analiza korupcijskih kaznenih djela protiv službene dužnosti iz policijske prakse, u: Zbornik radova IV. Međunarodne znanstveno-stručne konferencije „istraživački dani visoke policijske škole u Zagrebu“, 2015.
2. Budak, Jelena, Korupcija u Hrvatskoj: percepcije rastu, problemi ostaju, Privredna kretanja i ekonomska politika, 106/2006.
3. Derenčinović, Davor, Mit(o) korupciji, Zagreb, 2001.
4. Dubravčić, Dinko, Ekonomika korupcije, Privredna kretanja i ekonomska politika, 87/2001.
5. Elliot, Kimberley Ann, Corruption as an international policy problem: Overview and recommendations, Institute for International Economics
6. Enste, Dominik; Heldman, Christina, Causes and consequences of corruption: An overview of empirical results, German Economic Institute (IW), Cologne, No. 2/2017
7. Grdešić, Ivan, Indeks percepcije korupcije, Političke analize: tromjesečnik za hrvatsku i međunarodnu politiku, Vol. 1 No. 2/2010.
8. Korunić Križarić; Lana., Kolednjak; Marijana; Petričević, A, Korupcija i suzbijanje korupcije u RH, Tehnički glasnik, vol. 5 No. 1, 2011.
9. Kralj, Tihomir; Dragičević Prtenjača, Marta, Korupcijska kaznena djela protiv službene dužnosti – s analizom prijedloga njihovih izmjena, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 17, broj 2/2010
10. Kregar, Josip, Financijska praksa, 1997., 21(5-6)
11. Maršavelski, Aleksandar, Odgovornost političkih stranaka za kaznena djela, doktorska disertacija, Pravni fakultet Zagreb - Freiburg, 2015.
12. Milivojević, Lana, Valentić Rahela, Pojedine karakteristike kaznenog djela Zlouporebe položaja i ovlasti kroz sudsku praksu Županijskog suda u Zagrebu s naglaskom na kažnjavanje počinitelja, posebno policijskih službenika, Policijska sigurnost, broj 2, 2019.
13. Novoselec, Petar; Roksandić Vidlička, Sunčana, Gospodarska kaznena djela u novom Kaznenom zakonu, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 17, broj 2, 2010.

14. Roksandić Vidlička; Sunčana, Bilić, Antun, Zloupotreba povjerenja u gospodarskom poslovanju s posebnim osvrtom na kaznenu odgovornost članova uprave, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 24, broj 2, 2017.
15. Svedrović, Marijan, Kaznena djela zloupotrebe položaja i ovlasti iz čl. 337. i zloupotrebe ovlasti u gospodarskom poslovanju iz čl. 292. KZ-a: Kaznenopravni dometi jedne zakonodavne, u: Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 14, broj 2, 2007.
16. UNODC, Izloženost poslovnog sektora korupciji i kriminalu u Hrvatskoj: utjecaj korupcije i drugih oblika kriminala na privatne tvrtke, 2013.

Propisi:

1. Kazneni zakon, NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18
2. Strategija sprječavanja korupcije za razdoblje od 2021. do 2030. godine, NN 120/2021
3. Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela, NN 151/03, 110/07, 45/11, 143/12, 114/22
4. Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, NN 76/09, 116/10, 145/10, 57/11, 136/12, 148/13, 70/17

Izvješća:

1. Državni zavod za statistiku, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe, osude u 2017., 2018., 2019., 2020., 2021., Zagreb, https://web.dzs.hr/PXWeb/Menu.aspx?px_db=Pravosudje&px_language=hr
2. GRECO izvješće o sukladnosti, Drugi dodatak drugom izvješću o sukladnosti, Četvrti evaluacijski krug, Sprečavanje korupcije kod saborskih zastupnika, sudaca i državnih odvjetnika, ožujak 2022.
3. GRECO izvješće o sukladnosti, Peti evaluacijski krug, Sprečavanje korupcije i promicanje integriteta u središnjoj izvršnoj vlasti (najviše izvršne dužnosti) i tijelima nadležnim za provedbu zakona, prosinac 2021.
4. Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021. godinu, ožujak 2022.

Web adrese:

1. <https://mpu.gov.hr/istaknute-teme/borba-protiv-korupcije/21507>, 10. kolovoz 2022.
2. <https://sudovi.hr/sites/default/files/dokumenti/2020-09/11.3.2014.%20sanader%20fimiimedia.pdf>, 20. rujan 2022.
3. <https://transparency.hr/hr/antikorupcija-detalji/indeks-percepcije-korupcije-ipk-420>, 31. kolovoz 2022.
4. <https://dorh.hr/hr/priopcenja/podignuta-optuznica-u-predmetu-fimi-media-0>, 5. listopada 2022.
5. <https://www.rtl.hr/vijesti/zanimljivosti/afera-fimi-media-e6c802aa-b9f6-11ec-a709-0242ac120049>, 6. listopada 2022.
6. <https://n1info.hr/vijesti/a575075-sve-sto-trebate-znati-o-aferi-fimi-media/>, 6. listopada 2022.
7. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/presuda-za-fimi-mediju-sanaderu-smanjena-zatvorska-kazna-HDZ-mora-vratiti-14-6-mil-kuna-15109772>, 8. listopada 2022.
8. <https://www.index.hr/vijesti/clanak/kirin-optuzen-da-je-putem-fimi-medije-izvlacio-novac-za-HDZ-pravomocno-je-oslobodjen/2327150.aspx>, 17. listopada 2022.
9. <https://www.vecernji.hr/vijesti/bivsa-predsjednica-uprave-hrvatske-lutrije-nijece-krivnju-1383996>, 3. studenog 2022.
10. <https://www.vsrh.hr/vrhovni-je-sud-djelomicno-ukinuo-djelomicno-preinacio-u-odluci-o-kazni-i-u-o-oduzimanju-imovinske-koristi-te-djelomicno-potvrdio-presudu-zupanijskog-suda-u-zagrebu.aspx>, 7. studenog 2022.